МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

магістра

на тему: **«МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ SMART – ТЕХНОЛОГІЙ, У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ»**

Виконала: студентка 2 курсу, групи 8.0113-з
спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки»
освітньо-професійної програми
«Педагогіка вищої школи» Д. О. Скрипець

Керівник: доцент кафедри педагогіки та
психології освітньої діяльності, доцент,
к.філос.н. _____ Л. С. Іванова

Рецензент: доцент кафедри педагогіки та
психології освітньої діяльності, доцент,
к.пед.н. _____ І. В. Козич

Запоріжжя

2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціальної педагогіки та психології
Кафедра педагогіки та психології освітньої діяльності
Рівень вищої освіти магістерський
Спеціальність 011 «Освітні, педагогічні науки»
Освітньо-професійна програма «Педагогіка вищої школи»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри _____
«____» _____2024 року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ

Скрипець Дар'ї Олегівні

1. Тема роботи: Методика використання SMART – технологій, у процесі підготовки майбутнього педагога закладу вищої освіти
керівник роботи Іванова Лариса Сергіївна, кандидат філософських наук, доцент
затверджені наказом ЗНУ від 24.09.2024 р. № 1446-с

2. Строк подання студентом роботи: _____

3. Вихідні дані до роботи: аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, що належить розробити): дослідити підготовку майбутнього педагога як предмет наукових досліджень; визначити стан дослідження використання SMART – технологій, у процесі підготовки майбутнього педагога закладу вищої освіти; розглянути характеристику та структуру професійної компетентності майбутнього педагога закладу вищої освіти; виконати обґрунтування педагогічних умов формування професійної компетентності майбутнього педагога закладу вищої освіти; провести визначення критеріїв, показників та рівнів сформованості професійної компетентності майбутнього педагога закладу вищої освіти; проаналізувати стан сформованості професійної компетентності майбутнього педагога закладу вищої освіти; розробити програму формування професійної компетентності майбутнього педагога закладу вищої освіти за допомогою використання SMART – технологій.

5. Перелік графічного матеріалу: рисунок «Структура професійної компетентності майбутнього педагога», 6 рисунків із результатами дослідження.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали консультанта	Дата, підпис	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Вступ	Іванова Л.С.		
Розділ 1	Іванова Л.С.		
Розділ 2	Іванова Л.С.		
Висновки	Іванова Л.С.		
Додаток	Іванова Л.С.		

7. Дата видачі завдання: _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ п/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Збір та систематизація матеріалу	Жовтень	Виконано
2	Написання вступу	Листопад	Виконано
3	Написання першого розділу	Грудень	Виконано
4	Написання другого розділу	Травень	Виконано
5	Написання висновків	Вересень	Виконано
6	Оформлення додатку	Жовтень	Виконано
7	Оформлення роботи, рецензування	Листопад	Виконано
8	Захист	грудень	

Студент _____ Скрипець Д. О.

Керівник роботи _____ Іванова Л. С.

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ Козич І. В.

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 87 с., 7 рисунків, 47 джерел, 1 додаток.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та розробити програму формування професійної компетентності майбутнього педагога закладу вищої освіти за допомогою використання SMART – технологій.

Об’єкт дослідження: процес підготовки майбутнього педагога закладу вищої освіти.

Предмет дослідження: програма формування професійної компетентності майбутнього педагога закладу вищої освіти за допомогою використання SMART-технологій.

Методи дослідження: теоретичні: вивчення та аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури для виявлення сучасного стану досліджуваної проблеми; емпіричні: опитування.

Теоретичне значення дослідження: досліджено підготовку майбутнього педагога як предмет наукових досліджень, визначено стан дослідження використання SMART-технологій, у процесі підготовки майбутнього педагога закладу вищої освіти, розглянуто характеристику та структуру професійної компетентності майбутнього педагога закладу вищої освіти, виконано обґрунтування педагогічних умов формування професійної компетентності майбутнього педагога закладу вищої освіти та проведено визначення критеріїв, показників та рівнів сформованості професійної компетентності майбутнього педагога закладу вищої освіти.

Практичне значення дослідження полягає в наступному теоретичні положення і висновки, що містяться в дослідженні, сприяють підвищенню ефективності процесу формування професійної компетентності майбутнього педагога закладу вищої освіти.

Галузь використання: заклади освіти.

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ, РЕФЛЕКСІЯ, МОТИВАЦІЯ, ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА, SMART-ТЕХНОЛОГІЇ, ПЕДАГОГ.

SUMMARY

Skrypets D. O. Methods of Using SMART Technologies in the Process of Preparing the Future Teacher of a Higher Education Institution.

The qualification work consists of an introduction, 2 part, findings, a list of references (47 items), an appendix.

Modern education is actively moving to new learning models that require the use of digital technologies. In particular, the use of SMART technologies (specific, measurable, achievable, relevant, time-bound) in pedagogical activities can significantly improve the efficiency of the educational process, make it more personalized, flexible and adapted to the individual needs of students.

The use of SMART technologies in teacher training allows for the development of not only professional but also digital competencies, which is critical for successful work in the modern information society. Future educators should be able to use these technologies for effective planning, time management, and assessment of learning outcomes.

The purpose of the study: to theoretically substantiate and develop a program for the formation of professional competence of future teachers of a higher education institution through the use of SMART technologies.

Objectives of the study:

1) to study the training of future teachers as a subject of scientific research;

2) to determine the state of research on the use of SMART technologies in the process of training a future teacher of a higher education institution;

3) to consider the characteristics and structure of the professional competence of a future teacher of a higher education institution;

4) to substantiate the pedagogical conditions for the formation of professional competence of a future teacher of a higher education institution;

5) to determine the criteria, indicators and levels of professional competence of a future teacher of a higher education institution;

6) to analyze the state of formation of professional competence of a future teacher of a higher education institution;

7) to develop a program for the formation of professional competence of a future teacher of a higher education institution through the use of SMART technologies.

Object of research: the process of training a future teacher of a higher education institution.

Subject of research: program of formation of professional competence of future teacher of higher education institution through the use of SMART technologies.

In the first chapter “Theoretical aspects of the use of SMART technologies in the process of training a future teacher of a higher education institution” the training of a future teacher as a subject of scientific research is investigated. The state of research on the use of SMART technologies in the process of training a future teacher of a higher education institution is determined. The characteristics and structure of the professional competence of a future teacher of a higher education institution are considered. The pedagogical conditions for the formation of professional competence of a future teacher of a higher education institution are substantiated.

In the second section “Experimental study of the use of SMART technologies in the process of training a future teacher of a higher education institution” the criteria, indicators and levels of formation of the professional competence of a future teacher of a higher education institution are determined. The state of formation of professional competence of a future teacher of a higher education institution is analyzed. A program for the formation of professional competence of a future teacher of a higher education institution through the use of SMART technologies has been developed.

The materials of the study can be used to improve the methodological support of the educational process in the system of formation of professional competence of the future teacher of a higher education institution.

Keywords: information and communication competence, reflection, motivation, professional training, smart technologies, teacher.

ЗМІСТ

Вступ……... 8
Розділ 1. Теоретичні аспекти використання SMART-технологій, у процесі підготовки майбутнього педагога закладу вищої освіти……. 11
1.1. Підготовка майбутнього педагога як предмет наукових досліджень…. 11
1.2. Стан дослідження використання SMART-технологій, у процесі підготовки майбутнього педагога закладу вищої освіти……. 28
1.3. Характеристика та структура професійної компетентності майбутнього педагога закладу вищої освіти……. 34
1.4. Обгрунтування педагогічних умов формування професійної компетентності майбутнього педагога закладу вищої освіти……. 39
Розділ 2. Експериментальне дослідження використання SMART-технологій, у процесі підготовки майбутнього педагога закладу вищої освіти……... 44
2.1. Визначення критеріїв, показників та рівнів сформованості професійної компетентності майбутнього педагога закладу вищої освіти…….. 44
2.2. Стан сформованості професійної компетентності майбутнього педагога закладу вищої освіти……. 51
2.3. Розробка програми формування професійної компетентності майбутнього педагога закладу вищої освіти за допомогою використання SMART-технологій…… 62
Висновки……. 68
Список використаних джерел…….. 79
Додаток…… 85

ВСТУП

Сучасна освіта активно переходить на нові моделі навчання, що вимагають використання цифрових технологій. Зокрема, застосування SMART-технологій (специфічні, вимірювані, досяжні, актуальні, окреслені в часі) в педагогічній діяльності дозволяє значно підвищити ефективність навчального процесу, зробити його більш персоналізованим, гнучким і адаптованим до індивідуальних потреб студентів.

Використання SMART-технологій у підготовці педагогів дозволяє формувати не тільки професійні, а й цифрові компетентності, що є критично важливим для успішної роботи в умовах сучасного інформаційного суспільства. Майбутні педагоги повинні бути здатними застосовувати ці технології для ефективного планування, управління часом, а також для оцінювання результатів навчання.

Завдяки SMART-технологіям можна забезпечити чіткість, зрозумілість і вимірюваність навчальних цілей, що є важливим аспектом у забезпеченні високої якості освіти. Це дозволяє майбутнім педагогам краще організувати навчальний процес, створювати інклюзивне навчання, яке відповідає вимогам часу та специфіці кожного студента.

Ураховуючи швидкий розвиток технологій та постійні зміни в освітній сфері, важливо, щоб майбутні педагоги були готові до впровадження інноваційних методик, серед яких SMART-технології, для забезпечення ефективного навчання в умовах динамічного розвитку інформаційного простору.

SMART-технології дозволяють створювати індивідуальні навчальні траєкторії для кожного студента, визначати конкретні цілі та завдання на кожному етапі навчання, що сприяє розвитку самостійності та ініціативи у студентів. Це особливо важливо в контексті сучасних педагогічних підходів, які акцентують увагу на особистісному розвитку та активному залученні студента

до навчального процесу.

Використання SMART-технологій розвиває у майбутніх педагогів здатність планувати не лише конкретні етапи роботи, але й цілісні стратегії для досягнення певних освітніх результатів, що важливо для забезпечення довгострокового розвитку освітнього процесу в умовах високої невизначеності.

Виходячи з цього, дослідження методики використання SMART-технологій є важливим кроком до модернізації педагогічної освіти, підвищення її ефективності та адаптації до сучасних викликів та вимог освітнього середовища. Це сприяє розвитку професійних, цифрових та управлінських компетенцій у майбутніх педагогів, що є запорукою їхньої успішної кар'єри та здатності реагувати на швидкі зміни в галузі освіти.

Актуальність теми дослідження, її недостатня теоретична розробленість зумовили вибір теми кваліфікаційної роботи: «Методика використання SMART-технологій, у процесі підготовки майбутнього педагога закладу вищої освіти».

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та розробити програму формування професійної компетентності майбутнього педагога закладу вищої освіти за допомогою використання SMART-технологій.

Завдання дослідження:

1. Дослідити підготовку майбутнього педагога як предмет наукових досліджень.
2. Визначити стан дослідження використання SMART-технологій, у процесі підготовки майбутнього педагога закладу вищої освіти.
3. Розглянути характеристику та структуру професійної компетентності майбутнього педагога закладу вищої освіти.
4. Виконати обґрунтування педагогічних умов формування професійної компетентності майбутнього педагога закладу вищої освіти.
5. Провести визначення критеріїв, показників та рівнів сформованості професійної компетентності майбутнього педагога закладу вищої освіти.
6. Проаналізувати стан сформованості професійної компетентності

майбутнього педагога закладу вищої освіти.

7. Розробити програму формування професійної компетентності майбутнього педагога закладу вищої освіти за допомогою використання SMART-технологій.

Об'єкт дослідження: процес підготовки майбутнього педагога закладу вищої освіти.

Предмет дослідження: програма формування професійної компетентності майбутнього педагога закладу вищої освіти за допомогою використання SMART-технологій.

Методи дослідження:

- теоретичні: вивчення та аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури для виявлення сучасного стану досліджуваної проблеми;
- емпіричні: опитування.

Теоретичне значення дослідження: досліджено підготовку майбутнього педагога як предмет наукових досліджень, визначено стан дослідження використання SMART-технологій, у процесі підготовки майбутнього педагога закладу вищої освіти, розглянуто характеристику та структуру професійної компетентності майбутнього педагога закладу вищої освіти, виконано обґрунтування педагогічних умов формування професійної компетентності майбутнього педагога закладу вищої освіти та проведено визначення критеріїв, показників та рівнів сформованості професійної компетентності майбутнього педагога закладу вищої освіти.

Практичне значення дослідження полягає в наступному теоретичні положення і висновки, що містяться в дослідженні, сприяють підвищенню ефективності процесу формування професійної компетентності майбутнього педагога закладу вищої освіти.

Матеріали дослідження можуть бути використані для вдосконалення методичного забезпечення навчального процесу в системі формування професійної компетентності майбутнього педагога закладу вищої освіти.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ SMART-ТЕХНОЛОГІЙ, У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

1.1. Підготовка майбутнього педагога як предмет наукових досліджень

Підготовка майбутнього педагога є важливою темою наукових досліджень, що охоплює різноманітні аспекти навчання, професійного розвитку та соціалізації осіб, які обирають педагогічну діяльність. Дане дослідження ґрунтується на міждисциплінарному підході, що об’єднує психолого-педагогічні, соціальні та філософські аспекти навчання та виховання.

Основні напрями наукових досліджень у сфері підготовки майбутнього педагога можуть включати:

1. Теоретичні основи педагогічної підготовки – це дослідження різних підходів до формування педагогічних програм, навчальних планів та моделей навчання, які оптимально відповідають потребам сучасного суспільства (О. Дубасенюк, О. Антонова, С. Вітвицька, Н. Сидорчук, О. Спірін, Н. Якса та ін.).

О. Дубасенюк, О. Антонова, С. Вітвицька, Н. Сидорчук, О. Спірін, Н. Якса та ін. дійшли висновку, що сучасні зміни дедалі більше перетворюють навчання на відкриту систему, що взаємодіє з навколишнім світом. Життя в навчальному середовищі поступово стає відображенням поширеної молодіжної культури. У навчанні реалізуються спільне життя, комунікація та самовираження молоді, яка активно пристосовується до соціальних змін.

Нові пріоритети значно ускладнюють та урізноманітнюють роль педагога, який має реагувати на нові умови, готовий застосовувати більш різноманітні та індивідуалізовані методи роботи. Педагог повинен бути готовий працювати в

різнорідному колективі, враховуючи рівень обдарованості студентів, їх менталітет, соціокультурне середовище, індивідуальні особливості та ціннісні орієнтації.

Модель є теоретичним еталоном, водночас вона є засобом організації знань, штучним елементом, створеним для кращого розуміння системи (О. Дубасенюк, О. Антонова, С. Вітвицька, Н. Сидорчук, О. Спірін, Н. Якса та ін.). Згідно з їх думкою, для студентів важливо представити модель педагога, його професійну діяльність, а також структурну модель навчального процесу, моделі творчості та її активізації, моделі особистості та її цілеспрямованості, а також моделі студентських груп і окремих дисциплін. На думку авторів, студентам і викладачам необхідно надати можливість досліджувати модель навчального процесу. Це створює ситуацію прогнозування та свідомого, мотивованого ставлення до планування свого майбутнього та освіти в контексті європейського освітнього простору. Інноваційні пошуки свідчать, що концепція моделювання сучасної професійної підготовки педагога та його педагогічної діяльності активно розробляється в Україні в останні роки.

Педагогічні моделі органічно поєднують навчання та наукові дослідження, відкриваючи можливості для формування нових якісних і кількісних критеріїв, нових знань. Оцінка якості освіти за допомогою кредитно-модульної системи та діючих моделей є важливою складовою.

Розроблені моделі дозволяють поєднувати нові вимоги до підготовки вчителів і створювати новий зміст педагогічної освіти. Якісна підготовка майбутніх педагогів вимагає вирішення низки дидактичних проблем неперервної освіти, таких як визначення цілей, змісту, форм, методів і засобів неперервної освіти, взаємозв’язок і наступність змісту навчального процесу на всіх етапах освіти, педагогічні основи взаємозв’язку загальної середньої і професійної освіти. Наукові пошуки у сфері побудови сучасних моделей змісту педагогічної освіти повинні реалізовувати професіографічний та особистісний підходи, зокрема розвивається культурологічний підхід, який поєднує і розвиває ці підходи [18].

Цікавою є думка І. Бойчук та Є. Хомік, що освіта та наука в глобальному контексті стають важливими інструментами сталого розвитку та забезпечення добробуту населення. Вони набувають статусу суб'єкта суспільного життя, який формує майбутнє країни. У зв'язку з цим питання якості вищої освіти набуває вирішального значення. В Україні активно розвивається високотехнологічний напрямок розвитку, зокрема акцент на людський капітал, що має забезпечити інноваційний поступ держави завдяки тісній взаємодії вищої освіти, науки, бізнесу та влади. Прийняття Закону України «Про вищу освіту» започаткувало новий етап реформування вітчизняної освітньої системи, включаючи норми, що успішно застосовуються в європейських університетах, але є новими для українських закладів освіти. Однією з головних принципових основ нового Закону є автономія вищих навчальних закладів, що означає їхню самостійність у визначенні змісту освіти та забезпеченні її якості без необхідності вказівок від державних органів. На відміну від діючих стандартів освіти, які містять деталі компетенцій і обсягів навчальних дисциплін, новий закон передбачає, що зміст підготовки студентів формуватиметься безпосередньо навчальними закладами [7].

Тому, актуальним стає питання розробки методології створення освітніх програм, що відповідатиме чинним законодавчим актам, які регулюють підготовку фахівців за різними напрямками та спеціальностями. Правильно побудовані освітні програми та відповідні кваліфікації дозволять вирішити кілька ключових завдань: по-перше, ефективно впровадити компетентнісну модель навчання, що підтримує студентоцентризм; по-друге, забезпечити ясність та порівнюваність результатів навчання, кваліфікацій та ступенів; по-третє, підвищити відповідальність за створення внутрішніх систем забезпечення якості освітніх програм та їх реалізацію; по-четверте, досягти гнучкості в адаптації до потреб студентів і користувачів вищої освіти.

Методологічною основою нових освітніх програм є концепція студентоцентричного навчання, яка фокусується на результатах навчання. Ця концепція, що початково була розроблена в США в середині XX століття, на

сьогодні широко застосовується у Великобританії, Австралії, Канаді, Данії, Швеції, Ірландії та інших країнах.

Автори визначають, що результати навчання формулюються через компетентності – поєднання знань, умінь, навичок і здатностей. Ці компетентності оцінюються на різних етапах навчання і стають основною метою освітніх програм [7].

Авторами підкреслюється, що створення «суспільства знань», впровадження концепції неперервної освіти та забезпечення якості вищої освіти призводять до того, що навчання та розвиток нових компетентностей стали невід'ємною частиною життя кожного члена суспільства. Тому в особистісному розвитку та професійній діяльності випускників вищих навчальних закладів (особливо за спеціальностями у сфері «людина-людина») набувають важливості такі навички, як комунікабельність, когнітивна гнучкість, адаптивність, вміння працювати в команді, лідерство, розв'язування конфліктів, креативність, критичне мислення, загальна грамотність, організованість, ініціативність, відповідальність, наполегливість, здатність ухвалювати рішення, стресостійкість, самонавчання, саморозвиток, самоменеджмент, емоційний інтелект і вміння управляти емоціями. Автори переконані, що ці навички необхідні в будь-якій професійній сфері, тому їх слід активно формувати у здобувачів освіти на етапі навчання в закладах загальної середньої освіти, а потім інтенсивно розвивати у закладах фахової передвищої та вищої освіти. Як підтверджується в «Рекомендаціях щодо застосування критеріїв оцінювання якості освітніх програм», вищі навчальні заклади повинні мати політику розвитку цих навичок серед своїх студентів та викладачів через систему професійного розвитку або підвищення кваліфікації, що передбачає співпрацю з працедавцями та випускниками і сприяє покращенню репутаційного капіталу навчального закладу. Також позитивною є практика формування soft skills у рамках вивчення конкретних дисциплін, хоча це не обмежується лише ними, оскільки може бути реалізовано і в межах загальних та фахових предметів [24; 38].

На думку О. Ноздрової, формування професійної компетентності фахівця повинно відбуватися в контексті особистісно-орієнтованого освітнього середовища. Такий підхід до навчання вимагає створення умов для саморозвитку, творчої самореалізації студентів і стимулювання їх дослідницької діяльності. До основних завдань цього підходу належать:

- усвідомлення студентами завдань та вимог майбутньої професії в науковому контексті;
- формування професійно-психологічної орієнтації особистості майбутніх фахівців;
- організація дослідницької активності кожного студента;
- врахування індивідуальних особливостей студентів під час взаємодії з ними;
- активне використання дослідницьких, творчих та інтерактивних методів у навчальному процесі;
- організація самостійної та дослідницької роботи студентів під керівництвом.

Реалізація особистісно-орієнтованого підходу в освіті визначає професійну діяльність педагогів, яка ґрунтується на врахуванні індивідуальних потреб та можливостей кожної особистості, а також на ставленні до неї як до свідомого та відповідального учасника освітньо-виховного процесу. Ключовим аспектом такого підходу є створення умов для самореалізації, розвитку особистісних якостей та формування ціннісного світогляду. Освітньо-виховний процес базується на принципі педагогічної взаємодії, стимулюючи індивідуальну і колективну творчість.

Гуманістична педагогіка орієнтується на особистість, зокрема на розвиток її психічних, фізичних, інтелектуальних та моральних аспектів, замість простого засвоєння інформації та формування конкретних умінь і навичок. Основна увага приділяється розвитку вільної, самостійної особистості, здатної приймати обґрунтовані рішення в різноманітних навчальних і життєвих ситуаціях.

На думку автора, технологія проведення особистісно-орієнтованих занять у закладах вищої освіти має включати інтерактивні ігрові та творчо-пошукові методи. На етапі засвоєння знань і формування вмінь необхідно використовувати різноманітні завдання, що надають студентам вибір, наприклад, щодо способів навчальної діяльності (індивідуально, групово, письмово або усно), фіксації нового матеріалу (схеми, плани, таблиці, висновки тощо), а також завдань і методів їх виконання. Для цього доречно застосовувати такі методи, як заохочення, навчально-пізнавальні ігри, створення ситуацій успіху і зацікавленості в навчанні, проблемні ситуації, яскраві образні уявлення, ситуації взаємодопомоги та виконання творчих завдань [32].

Важливим аспектом також є дослідження зв’язку між теоретичними знаннями та практичними навичками, що необхідні майбутньому педагогу. Зокрема, досліджується, як теоретичні знання впливають на професіоналізм педагога в реальних умовах роботи.

На думку, Н. Бахмат необхідність реформування та адаптації системи вищої освіти України до сучасних вимог спрямовує інститути педагогічної освіти на забезпечення високоякісної підготовки, перепідготовки та розвитку педагогічних працівників, які є кваліфікованими, творчими та готовими до впровадження інноваційних технологій. Педагоги розвивають свій професійний потенціал і розширюють свої функціональні обов’язки, визначені державними стандартами, через навчання та підвищення кваліфікації. У сучасних умовах від освітян вимагається високий рівень професійної компетентності, творчої активності, здатність застосовувати інноваційні підходи та вміння самоосвіти. У зв’язку з цим проблема формування та прискорення розвитку готовності майбутніх педагогів до професійної діяльності залишається актуальною як в теорії, так і на практиці педагогічної освіти [4]

На думку В. Козленко, розширення значення освіти в сучасному соціально-економічному контексті призводить до суттєвих змін у професійній діяльності педагога. Попри важливість розвитку традиційних освітніх функцій, таких як навчання, виховання та розвиток, у процесі модернізації освіти та

інноваційної діяльності з’являється нова ключова професійна функція – проєктування. Це включає в себе прогнозування, планування та організацію змісту і процесів в освіті та соціокультурному середовищі. Проєктна культура, яка формується на основі традиційних освітніх цінностей, враховує соціокультурні зміни і орієнтується на постійні трансформації способу життя та навколишнього середовища. Базою інноваційних перетворень, необхідних для покращення якості освіти, розвитку самопізнання, розуміння шляхів та можливостей самореалізації майбутніх педагогів, а також особистісних трансформацій в освітньому процесі, є проєктна культура. Вона забезпечує здатність педагога орієнтуватися на інноваційні процеси, уникати стандартних підходів у власній діяльності та при виборі педагогічних методів, засобів і форм [25].

Дослідження показують, що студенти педагогічних спеціальностей повинні не тільки освоювати теоретичні концепції, але й удосконалювати практичні навички в реальних умовах освітнього процесу. Важливою складовою є впровадження сучасних технологій у навчання, що дозволяє майбутнім педагогам формувати компетентності для роботи в умовах динамічних змін.

У роботах О. Антонової, Н. Бірук, зазначено, що теоретичні знання на основі освітніх стандартів повинні інтегруватися з реальними педагогічними практиками, щоб забезпечити формування практичних навичок [3].

Ключовим аспектом навчання майбутнього педагога є педагогічна практика, на якій студенти мають змогу перевірити свої теоретичні знання в реальних умовах. Як показано в роботах М. Вовк, Ю. Грищенко, С. Соломаха, Н. Філіпчук, ефективна педагогічна підготовка базується на інтеграції теоретичних і практичних аспектів, що дозволяє створити комплексний підхід до формування майбутніх учителів [11].

Педагогічні практики все більше орієнтуються на застосування інноваційних технологій та методів, таких як цифрові інструменти, гейміфікація та інтерактивні методи. Теоретичні знання стають основою для їхнього

ефективного використання, що доводять дослідження, наприклад, Л. Ребухи, яка вивчала роль технологічних інструментів у розвитку практичних навичок педагогів [37].

Однією з важливих складових є розвиток професійної компетентності, яка вимагає синергії теоретичних знань і практичних навичок. Дослідження Л. Нічуговська, Л. Ніколенко та ін. підкреслює важливість використання різноманітних методів для підвищення рівня педагогічної підготовки майбутніх учителів, включаючи теоретичні курси, практичні семінари та тренінги.

2. Психолого-педагогічні особливості підготовки майбутніх педагогів.

Розвиток педагогічної майстерності: аналізуючи різні методи та підходи до навчання, досліджується, як вони можуть сприяти розвитку професійних якостей майбутнього педагога.

На думку авторів О. Огієнко, Т. Калюжна, Ю. Красильник, Л. Мільто, Ю. Радченко, Т. Гончарук, К. Годлевська, Н. Вінник, у вищому навчальному закладі дистанційне навчання не лише є новою технологією освітнього процесу, а й виступає об’єктом дослідження та практичного застосування. При організації дистанційного навчання важливо враховувати особливості педагогічного процесу підготовки майбутніх вчителів, специфіку дистанційної освіти та вимоги до формування професійних якостей педагогів. Це зумовлює необхідність інтеграції чотирьох підходів у моделі змішаного (інтегрованого) навчання:

Компетентнісного підходу, спрямованого на реалізацію особистісно орієнтованого навчання, формування готовності і здатності майбутнього вчителя ефективно здійснювати педагогічну діяльність в умовах змінюваного освітнього середовища. Цей підхід сприяє розвитку як базових, так і спеціальних компетентностей особистості.

Контекстного підходу, що орієнтується на предметний і соціальний контекст майбутньої педагогічної діяльності, враховуючи реальні проблеми та можливість трансформації між навчальною та професійною діяльністю через квазіпрофесійну діяльність, зокрема через кейс-технології та ділові ігри.

Поєднання традиційного та дистанційного навчання дозволяє значно розширити освітні можливості студентів, покращити доступність та гнучкість навчання, врахувати індивідуальні особливості та освітні потреби студентів, а також ритм засвоєння матеріалу. Це сприяє розвитку суб'єктної позиції студентів, підвищенню їх мотивації, самостійності, рефлексії та самоаналізу, а також трансформації стилю викладання – від простого передавання знань до інтерактивної взаємодії і персоналізації процесу навчання [33].

На думку авторів В. Теслюк, П. Лузан, Л. Шовкун професіоналізм викладача, який є важливою складовою педагогічної майстерності, полягає в умінні «олюднювати» знання, надаючи їм натхненного та персоналізованого характеру, переносячи теоретичні матеріали з підручників в аудиторію, де вони подаються як власний погляд на світ. Це не просто передача інформації з теми чи розділу, а створення особистісно забарвленої та осмисленої системи знань, яка включає власні оцінки та критичні думки. Професійні знання формують педагогічну свідомість – набір принципів і правил, що визначають дії і вчинки викладача. Однак для того, щоб ефективно передавати знання студентам, викладач має досконало володіти ними на методологічному, теоретичному, методичному та технологічному рівнях.

Згідно з класифікацією рівнів знань, можна виділити різні етапи розвитку знань:

- знання назв та імен – знання правильних термінів, що часто визначає наше розуміння предмету;

- знання суті назв та імен – розуміння суті термінів допомагає їх ефективно запам'ятовувати та застосовувати;

- фактуальні знання – знання конкретних фактів, що дозволяє уникати помилок і збагачує доказову базу;

- знання визначень – усвідомлене оволодіння поняттями та їх визначеннями підтверджує теоретичну готовність студентів;

- порівняльні знання – здатність порівнювати варіанти для вибору найбільш ефективних дій;

- знання протилежностей – важливі для початкових етапів навчання, допомагають розрізняти правильні та неправильні дії;

- асоціативні знання – багатство асоціацій сприяє творчості та інтелектуальному розвитку;

- класифікаційні знання – організація інформації у системи, що допомагає зрозуміти явища в науці та техніці;

- знання причинно-наслідкових зв’язків – допомагає в аналізі процесів та виборі найбільш ефективних дій;

- процесуальні, алгоритмічні знання – важливі для практичної діяльності, оскільки вони визначають послідовність дій;

- технологічні знання – детальне розуміння операцій технологічного процесу, що є основою професійної підготовки;

- імовірні знання – потрібні для ухвалення рішень в умовах невизначеності та ризику;

- абстрактні знання – знання, які базуються на ідеалізованих поняттях, часто використовуються у теоретичних науках.

Ці рівні знань можуть бути об’єднані в різні групи, де кожен рівень дозволяє досягти конкретних цілей навчання і професійної діяльності, від простого відтворення фактів до складних теоретичних і методологічних знань. Викладач, володіючи такими знаннями, здатний аналізувати та синтезувати отримані матеріали для досягнення дидактичних цілей, що вимагає високого рівня професійної підготовки і мислення [43].

Також досліджуються основні компоненти педагогічної компетентності, такі як комунікативні навички, емпатія, вміння працювати з різними категоріями учнів.

Педагогічна компетентність є важливим аспектом професійної підготовки вчителів, і вона охоплює різноманітні компоненти, які сприяють ефективному навчальному процесу. Основні компоненти педагогічної компетентності включають комунікативні навички, емпатію, а також вміння працювати з різними категоріями учнів, що має особливе значення в умовах сучасної освіти.

Комунікація є основним компонентом педагогічної діяльності, оскільки саме через ефективну комунікацію педагог може забезпечити взаєморозуміння з учнями, батьками та колегами. Комунікативні навички включають в себе вміння ясно передавати інформацію, слухати, співпрацювати та взаємодіяти з різними групами людей.

Дослідження показують, що важливими аспектами комунікації є здатність до активного слухання та виразності мови. Це дозволяє викладачу не лише донести матеріал, а й створити атмосферу взаємоповаги та підтримки. Так, у дослідженнях А. Великої підкреслюється, що комунікативні навички є одними з основних чинників, які визначають ефективність педагогічної діяльності.

Емпатія, або здатність поставити себе на місце іншої людини, є важливим компонентом педагогічної компетентності, оскільки вона допомагає педагогу розуміти емоційні потреби учнів, підтримувати їх у складних ситуаціях та створювати довірливі стосунки. Емпатія сприяє не тільки покращенню взаємодії між вчителем та учнями, але й дозволяє краще адаптувати педагогічні методи до індивідуальних особливостей учнів.

Дослідження таких авторів, як О. Чекстере, показують, що емпатія є необхідною для розвитку стосунків з учнями та створення здорової навчальної атмосфери. У своїй роботі автор зазначає, що емпатія у педагогів безпосередньо впливає на ефективність навчання та соціалізацію учнів [46].

У сучасній педагогічній діяльності вчитель має справу з різними категоріями учнів, що мають різні потреби, рівень підготовки та соціокультурні особливості. Вміння працювати з такими категоріями учнів, як діти з особливими потребами, учні з низьким рівнем мотивації або учні з різних соціальних груп, є важливим аспектом педагогічної компетентності.

Л. Симонова зазначає, що ефективна робота з різними категоріями учнів вимагає від педагога не тільки професійних знань, але й здатності до адаптації своїх методик під конкретні ситуації та індивідуальні потреби учнів. Крім того, важливим є застосування диференційованого підходу, що дозволяє враховувати індивідуальні можливості кожного учня та розвивати їх [39].

Всі ці компоненти педагогічної компетентності (комунікативні навички, емпатія, вміння працювати з різними категоріями учнів) тісно пов’язані між собою. Наприклад, ефективне застосування комунікативних навичок без емпатії може призвести до непорозумінь у взаємодії з учнями. Тому важливо не тільки володіти теоретичними знаннями, але й вміти застосовувати їх у реальних ситуаціях, що передбачають взаємодію з різними категоріями учнів.

Основні компоненти педагогічної компетентності – комунікативні навички, емпатія та вміння працювати з різними категоріями учнів – є важливими складовими підготовки майбутніх педагогів. Вони сприяють формуванню не тільки професіоналізму, але й гуманістичної складової педагогічної діяльності.

Авторами також досліджується та вивчається роль психологічної підготовки педагогів, включаючи роботу з емоційним вигоранням та стресами, які можуть виникати під час навчання та роботи.

На думку І. Пахомова, емоційне вигорання педагогічних працівників є процесом фізичного, емоційного або мотиваційного виснаження, що супроводжується зниженням продуктивності, стомлюваністю, безсонням та підвищеною схильністю до соматичних захворювань [34].

На думку авторів [34-36], симптоми емоційного вигорання легко визначити. Людина відчуває «недолік відпочинку» через зосередження лише на професійних контактах та відсутність часу для особистих захоплень. Це поступово переростає у хронічний стрес, пов’язаний з виконанням трудових обов’язків. Спочатку виникає втрата інтересу до роботи, втома і брак нових ідей. Згодом знижується інтерес до навчання, з’являється цинізм і байдужість, відсутнє бажання підвищувати свій професійний рівень або особистісний розвиток. Спостерігається формальне виконання обов’язків, низька соціальна активність, замкнутість, ізоляція від інших, відсутність соціальної підтримки. Людина почувається тривожною, занепокоєною та відчуває безвихідь у вирішенні проблем. У підсумку розвивається байдужість до роботи, апатія, відчуття виснаження, дратівливість, агресивне ставлення до виконуваних

завдань. Робота починає сприйматися як дедалі складніша та менш результативна.

Серйозними ознаками емоційного вигорання є зміни в поведінці та ригідність – відмова від гнучкості у діях, страх перед непередбаченими ситуаціями. Людина, яка раніше була відкрита, може стати замкнутою, а стримана особа – надмірно балакучою. Ригідність проявляється у впертості до змін та небажанні адаптуватися, що є великою загрозою для виснаженої особистості.

Емоційне вигорання схоже на депресію, оскільки в обох випадках спостерігається пасивність і виснаження. Однак є різниця: вигорання є наслідком хронічного стресу, але відрізняється від стресової реакції. Люди, які переживають вигорання, відчувають значне зниження мотивації, і звичайний відпочинок вже не дає відновлення. Вони не бачать змін в робочих умовах і часто відчувають, що обов'язки постійно «переслідують» їх. Вигорання – це поступовий процес, що не завжди помітний. У порівнянні зі стресом, який часто характеризується надмірною активністю та емоційною залученістю, вигорання більше вказує на пасивність, зниження мотивації та відчуження, що призводить до ізоляції від колективу та шкодить емоційному здоров'ю [34].

3. Інноваційні методи та технології навчання.

Авторами проводиться дослідження ефективності інтеграції новітніх технологій в освітній процес, таких як дистанційне навчання, онлайн-курси, інтерактивні методи.

Інтеграція новітніх технологій в освітній процес є одним із важливих аспектів розвитку сучасної освіти. Дистанційне навчання, онлайн-курси та інтерактивні методи активно впливають на ефективність освітнього процесу, змінюючи не лише формат навчання, але й способи взаємодії між учнями та викладачами. У цьому контексті дослідження ефективності використання технологій у навчанні є актуальним напрямом педагогічних наукових досліджень.

Дистанційне навчання стало необхідною складовою освітнього процесу,

особливо під час пандемії COVID-19, коли воно стало основним способом навчання в багатьох країнах. Ефективність дистанційного навчання залежить від багатьох факторів, включаючи доступ до технологій, мотивацію учнів та якість навчального контенту.

Дослідження Т. Васильєвої, С. Котенка показують, що дистанційне навчання може бути ефективним, якщо застосовуються правильні технології та методи взаємодії. Вони вказують на важливість забезпечення якісної комунікації між викладачем і студентами, а також на необхідність розвитку самостійності учнів [9].

Онлайн-курси, які пропонують гнучкість і доступність, є важливою складовою сучасної освіти. Зростаюча популярність таких платформ, як Coursera, edX, Udemy, спонукала до інтенсивного вивчення їх ефективності.

Дослідження А. Геревенко, Т. Ільїна, Л. Ібрагімова розглядає онлайн-курси як потужний інструмент для розвитку професійних компетенцій. Вони відзначають, що онлайн-курси дозволяють створити індивідуалізований підхід до навчання, що підвищує зацікавленість учнів та покращує результати навчання. Важливим аспектом є взаємодія з викладачами та іншими учасниками курсу через форуми та чати, що сприяє активізації процесу навчання [14].

Інтерактивні методи навчання, такі як використання онлайн-симуляцій, гейміфікація та інтерактивні платформи, сприяють розвитку активної участі студентів у процесі навчання. Ці методи дозволяють зробити навчання більш захоплюючим і ефективним, підвищуючи рівень мотивації учнів.

Дослідження, проведене А. Гончаровим, підкреслює, що інтерактивні методи, зокрема гейміфікація, мають високий потенціал для розвитку критичного мислення, співпраці та комунікативних навичок. Вона зазначає, що використання ігрових елементів у навчанні дозволяє учням краще засвоювати складний матеріал і підвищувати рівень зацікавленості [16].

Інтеграція новітніх технологій, таких як дистанційне навчання, онлайн-курси та інтерактивні методи, має значний вплив на освітній процес. Застосування технологій дозволяє зробити навчання доступнішим, гнучкішим і цікавішим,

водночас створюючи нові виклики для викладачів і студентів. Основними перевагами є доступність, індивідуалізація та можливість використання новітніх методів навчання. Однак для досягнення високої ефективності необхідно враховувати специфіку контенту, технологічне забезпечення та рівень підготовки учнів.

3. Соціалізація майбутнього педагога.

В даному контексті аналізується значення практичної діяльності в навчальному процесі. Педагогічна практика є важливою частиною підготовки, що дозволяє студентам набути реального досвіду.

На думку О. Повідайчик та С. Хоминець, практика є важливою складовою навчального процесу, яка має на меті навчити студентів використовувати науково-теоретичні знання та практичні навички, здобуті під час вивчення педагогіки, психології та спеціальних дисциплін, в їхній майбутній педагогічній діяльності. Вона також сприяє розвитку у студентів інтересу до науково-дослідної роботи в сфері педагогічних наук [35].

Практика є процесом, орієнтованим на інтенсифікацію професійного становлення майбутнього фахівця, його самовизначення, самопізнання, творчу самореалізацію та саморозвиток. Її основною метою є залучення студентів до професійної діяльності та формування їх фахової компетентності – сукупності соціально-педагогічних знань, умінь і особистісних якостей, що є важливими для забезпечення високої якості освітньої підготовки та професійної мобільності педагогів.

4. Оцінка та моніторинг якості педагогічної підготовки.

В рамках даного напрямку проводиться розробка інструментів для оцінки якості педагогічної освіти, моніторинг прогресу студентів та впливу освітніх програм на розвиток професійних навичок.

Підготовка майбутнього педагога є важливою складовою розвитку освіти, тому дослідження в цій сфері сприяють підвищенню якості педагогічного процесу та відповідають на виклики, які постають перед освітніми системами в умовах швидких змін.

Відповідність освітньої галузі сучасним вимогам виражається через визначення цілей освіти. У зв’язку з цим, якість освіти в системах освіти можна розглядати як нормативний рівень або ступінь досягнення поставлених освітніх цілей.

Оцінювання зовнішніх аспектів якості освіти передбачає моніторинг відповідності системи освіти за кількома напрямами:

- реалізація освітніх потреб учнів;
- задоволення освітніх вимог батьків;
- відповідність потребам суспільства;
- виконання освітнього замовлення держави.

Оцінювання внутрішніх аспектів якості освіти включає моніторинг:

- основних умов освітнього процесу;
- безпосередньої реалізації освітнього процесу;
- результатів освітнього процесу.

Оцінювання є систематичним збором та аналізом даних для визначення цінності і прийняття рішень, що мають подальші дії. Оцінювання може бути формуючим (для поточного вдосконалення) або підсумковим (для оцінки кінцевих результатів). Оцінка може також охоплювати як результати, так і процеси.

У сфері освіти існують три основні категорії оцінювання:

- оцінювання для контролю та звітності (accountability);
- оцінювання для розвитку;
- оцінювання для здобуття знань та розуміння [20].

Отже, підготовка майбутніх педагогів є надзвичайно важливою темою для наукових досліджень, яка охоплює різноманітні аспекти професійного розвитку, навчання та соціалізації. З огляду на міждисциплінарний підхід, дослідження включають психолого-педагогічні, соціальні та філософські аспекти навчання і виховання. У процесі підготовки педагогів важливим є не тільки засвоєння теоретичних знань, але й розвиток практичних навичок, що дозволяють здійснювати професійну діяльність в умовах сучасних освітніх змін.

Одним із важливих напрямів є розробка теоретичних основ педагогічної підготовки, які враховують новітні зміни в суспільстві та освітній практиці. Сучасна педагогіка орієнтована на розвиток гуманістичних цінностей, зокрема на формування вільної, самостійної особистості, здатної приймати обґрунтовані рішення. Крім того, викладачі повинні бути готовими адаптуватися до різноманітних соціокультурних умов, щоб ефективно працювати з усіма категоріями студентів.

Важливим аспектом є інтеграція теоретичних знань з реальними педагогічними практиками. Майбутні педагоги повинні мати можливість застосовувати теоретичні концепції на практиці під час педагогічної практики, що дозволяє перевірити їхні знання в реальних умовах.

Розвиток професійної компетентності є ключовим аспектом підготовки майбутніх педагогів. Це включає розвиток комунікативних навичок, емпатії, здатності працювати з різними категоріями учнів, а також вміння застосовувати інноваційні педагогічні технології. Інтерактивні методи, дистанційне навчання та використання сучасних технологій є важливими інструментами в цьому процесі.

Окрему увагу слід приділяти розвитку психологічної компетентності педагогів, зокрема їх здатності до роботи з емоційним вигоранням і стресами. Це дозволяє підтримувати високий рівень професіоналізму та запобігати вигоранню, яке може негативно впливати на ефективність педагогічної діяльності.

Майбутні педагоги повинні бути готові до постійних змін у соціокультурному середовищі, орієнтуючись на інноваційні процеси в освіті, що вимагають здатності адаптуватися до нових умов і запроваджувати інноваційні методи навчання.

У результаті, сучасна педагогічна підготовка повинна бути інтегрованою, орієнтованою на інноваційні технології та практичну реалізацію теоретичних знань, з урахуванням особливостей навчання і соціалізації майбутніх педагогів у сучасному освітньому середовищі.

1.2. Стан дослідження використання SMART-технологій, у процесі підготовки майбутнього педагога закладу вищої освіти

Стан дослідження використання SMART-технологій у процесі підготовки майбутнього педагога в закладі вищої освіти на даний час активно розвивається, але є ще ряд аспектів, які потребують уваги та подальших досліджень. SMART-технології (від англ. specific, measurable, achievable, relevant, time-bound) відомі завдяки їхнім принципам постановки цілей, але в контексті освіти часто застосовуються в ширшому значенні – як інструменти інтерактивного навчання та новітні технології для розвитку педагогічних компетентностей. Включення таких технологій у підготовку майбутніх педагогів є важливим етапом для адаптації навчального процесу до сучасних вимог.

В останні роки в Україні та за кордоном активно досліджується впровадження SMART-технологій у педагогічний процес. Це включає використання різноманітних цифрових інструментів (платформи для електронного навчання, інтерактивні дошки, мобільні додатки) для підтримки викладання і навчання, а також розвитку комунікаційних та аналітичних навичок у студентів. SMART-технології сприяють формуванню вміння ефективно працювати з інформацією, використовувати сучасні засоби для пошуку, аналізу та представлення знань.

Враховуючи швидкий розвиток технологій, особливу увагу приділяють використанню SMART-технологій для покращення педагогічної майстерності. Викладачі використовують платформу для дистанційного навчання, відеоконференції, симуляції реальних ситуацій в онлайн-форматі, що дозволяє студентам практично застосовувати теоретичні знання.

Дослідження зосереджені на тому, як застосування принципів SMART-цілей (конкретність, вимірність, досяжність, значущість, обмеженість у часі) в процесі навчання може допомогти студентам майбутніх педагогічних спеціальностей ставити чіткі навчальні завдання та формувати здатність до

самооцінки й саморегуляції.

У рамках вищої освіти активно розробляються курси та програми, що включають освоєння таких технологій як интерактивні дошки, освітні платформи (наприклад, Moodle), електронні підручники і інші інструменти для підтримки активних методів навчання. Це дозволяє майбутнім педагогам бути готовими до використання інноваційних засобів у роботі з учнями.

Вивчення ефективності використання SMART-технологій в освіті проводиться за допомогою різноманітних дослідницьких методів, зокрема експериментальних, анкетування, інтерв'ювання, а також методів збору та аналізу даних. Виявлено позитивний вплив на мотивацію студентів та підвищення якості навчального процесу.

SMART-технології стали важливим інструментом у процесі підготовки майбутніх педагогів у закладах вищої освіти. Вони сприяють підвищенню ефективності навчання, оскільки допомагають чітко визначити цілі, вимірювати результати та адаптувати навчальний процес до індивідуальних потреб студентів. Використання SMART-технологій дозволяє зосередитися на розвитку ключових компетентностей у майбутніх педагогів, включаючи управлінські, аналітичні та технологічні навички [8].

Напрямки дослідження використання SMART-технологій, у процесі підготовки майбутнього педагога закладу вищої освіти:

1. Основи SMART-технологій в педагогічному процесі.

SMART-технології включають підхід до планування та оцінювання, що забезпечує чіткість і структурованість у досягненні навчальних цілей. Вони допомагають організувати навчальний процес, фокусуючи увагу на досягненні конкретних, вимірюваних, досяжних, актуальних і обмежених у часі результатів. Вони можуть бути застосовані до формулювання завдань для студентів, проектів, а також оцінки результатів навчання.

У сучасному освітньому середовищі все більше поширюються поняття з приставкою smart: smart-навчання, smart-освіта, smart-середовище, smart-комплекс, smart-ресурс, smart-технологія. Це слово має подвійне значення: з

одного боку – «розумний», з іншого – воно позначає самостійне, вмотивоване, адаптоване навчання, яке має доступ до ресурсів і використовує технології. Отже, навчання з приставкою smart полягає в освітньому процесі через глобальну мережу Інтернет, заснованому на інформаційних технологіях і відносинах між навчальними закладами, викладачами та студентами. Організація навчання з використанням smart-технологій передбачає застосування нових форм та методів, таких як індивідуальна та групова робота з електронними курсами, взаємне оцінювання серед учнів, мережеве навчання поза межами традиційної програми, використання інтернет-сервісів для комунікації та співпраці. Платформи як Moodle, Eliademy, Elearn, соцмережі, сайти, форуми, чати, вебінари можуть стати основою для створення власного контенту в рамках таких технологій. Для покращення навчального процесу потрібно актуалізувати методи навчання відповідно до розвитку інформаційного суспільства. Це дозволяє створювати нові освітні ресурси, формувати репозиторії та знімати часові і просторові обмеження. Учні отримують можливість самостійно вивчати дисципліни через електронні матеріали, дивитися онлайн-лекції, виконувати лабораторні та самостійні завдання, проходити тести для контролю знань, брати участь у освітніх проектах і готуватися до навчання протягом всього життя. Використання smart-технологій у професійній освіті дозволить учням навчатися відповідно до їх здібностей, рівня знань і підготовки. Впровадження електронного навчання, програмного забезпечення, електронних підручників, аудіо- і відеоматеріалів допоможе створити автономне, відкриті, доступне, мобільне і економне навчальне середовище, що сприятиме обміну досвідом і підвищенню професіоналізму. Водночас у професійній освіті слід зберігати найкращі аспекти традиційної системи, доповнюючи їх новими ідеями та навичками для адаптації до вимог мінливого світу, розкриваючи систему навчання: викладач – учень, учень – учень, учень – електронний ресурс, учень – викладач [26].

У контексті педагогічної підготовки, ці технології зокрема допомагають

майбутнім педагогам зрозуміти важливість чіткого визначення цілей та оцінювання результатів їх діяльності, що є невід'ємною частиною професійної практики вчителя [36].

2. Використання SMART-технологій у педагогічній підготовці.

Використання SMART-принципів при розробці навчальних програм дозволяє чітко визначати, які знання та навички студенти повинні отримати, що робить навчальний процес більш ефективним. відповідно до smart, кожен курс або навчальна активність повинна мати конкретні цілі (specific), бути вимірюваними (measurable), досяжними (achievable), актуальними для майбутньої професії педагога (relevant) та обмеженими у часі (time-bound).

Дослідження Н. Мирончук акцентують на тому, що застосування SMART-методики в педагогічній діяльності допомагає майбутнім педагогам розвивати навички чіткого планування і стратегічного мислення.

Використання SMART-технологій у процесі оцінювання допомагає здійснювати не тільки об'єктивну, але й ефективну оцінку результатів навчальної діяльності. Це дозволяє викладачам вчасно коригувати навчальний процес, а студентам чітко розуміти, як їхні досягнення співвідносяться з навчальними цілями [27].

У роботах Ірини та Ігоря Андрощук розглядається використання SMART-методів для формування інструментів оцінювання в контексті сучасної педагогічної підготовки. Автори підкреслюють важливість використання SMART при розробці завдань, тестів і проектів, що дозволяє підвищити точність оцінювання і відповідність реальним досягненням студентів.

Використання цифрових SMART-технологій (таких як спеціалізовані платформи для дистанційного навчання, онлайн-курси та інші цифрові інструменти) дозволяє майбутнім педагогам ефективно застосовувати новітні технології у навчанні, сприяючи більшій інтерактивності та гнучкості навчального процесу [2].

Н. Твердохлєбова вивчала використання цифрових SMART-технологій

для інтерактивного навчання вищих навчальних закладів і виявила, що вони дозволяють значно підвищити ефективність підготовки майбутніх педагогів, зокрема в умовах змішаного навчання [41].

3. Переваги та виклики використання SMART-технологій у підготовці педагогів.

Завдяки використанню SMART, студенти можуть чітко визначити, чого від них очікують, а викладачі можуть точно виміряти прогрес. SMART-технології дозволяють налаштувати навчальний процес під індивідуальні потреби студентів, що особливо важливо в педагогічному навчанні.

Завдяки чітким критеріям оцінювання, викладачі можуть швидко визначити слабкі місця студентів і надати їм необхідну підтримку.

Для ефективного впровадження SMART-технологій в освітній процес потрібні викладачі, які володіють необхідними навичками для їх використання.

В деяких закладах вищої освіти може бути недостатньо ресурсів для впровадження новітніх технологій, що може обмежити їх ефективність [29].

SMART-технології є потужним інструментом у процесі підготовки майбутніх педагогів. Вони допомагають структуровано планувати навчальний процес, чітко визначати цілі та результати, а також підвищують ефективність оцінювання та взаємодії між викладачами і студентами. Використання SMART-технологій у педагогічній підготовці дозволяє майбутнім педагогам розвивати не тільки професійні, а й технологічні компетентності, що є важливим для роботи в сучасній освітній системі.

Висновки щодо стану дослідження використання SMART-технологій у процесі підготовки майбутніх педагогів в закладах вищої освіти свідчать про значний прогрес у застосуванні цих інноваційних підходів. Зокрема, SMART-технології активно сприяють удосконаленню процесу навчання завдяки чітким цілям та вимірюваним результатам. Вони дозволяють створити більш структуроване та адаптоване середовище для навчання, що є надзвичайно важливим у підготовці педагогічних кадрів.

Ключовими аспектами, на які варто звернути увагу, є:

1. Інтеграція SMART-принципів у педагогічний процес – ці технології дозволяють викладачам формулювати конкретні цілі для студентів, які мають бути досяжними та вимірюваними, що значно підвищує ефективність навчання. Це дає студентам чітке уявлення про те, що від них очікується, і дає можливість зосередитися на конкретних завданнях.

2. Розвиток технологічних компетентностей у майбутніх педагогів – впровадження цифрових інструментів, таких як онлайн-курси, електронні платформи, інтерактивні дошки, відеоконференції тощо, допомагає студентам не лише вивчати методику викладання, але й освоювати новітні технології, які вони зможуть використовувати в майбутній професійній діяльності.

3. Індивідуалізація навчання – застосування SMART-технологій дозволяє персоналізувати процес навчання, що особливо важливо для педагогів, які повинні вміти адаптувати методи навчання до потреб кожного учня.

4. Оцінювання та коригування навчального процесу – викладачі можуть швидше визначити слабкі місця студентів і надати підтримку, завдяки чітким критеріям оцінки прогресу. Використання SMART-технологій допомагає здійснювати ефективну та об’єктивну оцінку досягнень студентів.

5. Виклики та обмеження – незважаючи на значні переваги, впровадження SMART-технологій у навчальний процес може бути обмежене через недостатню кількість ресурсів, а також необхідність підготовки викладачів до роботи з новими технологіями.

У підсумку, SMART-технології є потужним інструментом для вдосконалення педагогічної підготовки, оскільки вони сприяють ефективному плануванню навчального процесу, підвищенню мотивації студентів і розвитку їхніх технологічних компетентностей. Однак для їх повноцінного впровадження необхідні постійне вдосконалення навчальних програм, підготовка викладачів і достатнє фінансування для закупівлі відповідних технологій.

1.3. Характеристика та структура професійної компетентності майбутнього педагога закладу вищої освіти

Нова освітня парадигма, що формується в сучасній педагогічній науці та практиці, передбачає створення умов для самореалізації людини в її професійній діяльності. Це вимагає пошуку таких педагогічних технологій, які максимально сприятимуть розвитку соціально активної, творчої особистості, здатної до самостійного регулювання своєї педагогічної практики. В ряді нормативних документів, зокрема в таких, як Національна доктрина реформування освіти в Україні на XXI століття, в законах України «Про освіту», «Про вищу освіту» і Державних стандартах освіти, підкреслюється основна мета державної політики: забезпечення розвитку та творчої самореалізації кожного громадянина. Крім того, вказано на необхідність модернізації освіти на всіх її рівнях, що грунтується на компетентнісному підході, який передбачає формування у майбутнього фахівця компетентностей для ефективного впровадження інновацій у професійній діяльності.

Процес формування професійної компетентності майбутнього педагога має орієнтацію на особистість, що проявляється в гуманізації освіти, створенні належних педагогічних умов для забезпечення особистісного та професійного розвитку студентів, а також посиленні мотиваційного аспекту освітнього процесу. Такий підхід до організації навчання сприяє підвищенню мотивації студентів до навчання, розвитку їх суб’єктивного і професійного досвіду, що дозволяє цілеспрямовано формувати професійну компетентність і індивідуальний стиль діяльності майбутніх педагогів. Формування професійної компетентності передбачає розуміння майбутнім фахівцем себе як цілісної, «відкритої» системи, де її компоненти (соціальні, психологічні та інші) гармонійно взаємодіють, сприяючи творчому саморозвитку і духовній зрілості. Важливим аспектом цього процесу є врахування індивідуальних якостей особистості та розвитку її творчих можливостей, що знаходять прояв у педагогічній діяльності. Вчені, що досліджують формування професійної

компетентності, мають різні підходи до визначення педагогічних умов цього процесу. Так, О. Дубасенюк та М. Мороз виокремлюють три основні педагогічні умови, зокрема: розвиток позитивних мотивацій до участі в педагогічній діяльності через соціально-професійне самовизначення, самореалізацію і рефлексію; стимулювання інтересу до педагогічної діяльності та творчої активності; створення прикладних ситуацій у контексті вищого навчального закладу [19].

Професійна компетентність майбутнього педагога закладу вищої освіти є важливим компонентом його підготовки, що забезпечує здатність ефективно виконувати свої обов'язки в умовах швидко змінюваного освітнього середовища. Вона включає сукупність знань, умінь, навичок та особистісних якостей, необхідних для успішної педагогічної діяльності в умовах вищої освіти.

Сучасний стан формування знань у педагогічному процесі вищої школи, зростаючі вимоги до якості професійної діяльності майбутніх фахівців в освітній галузі та високий рівень конкурентоспроможності освітян, зумовлюють необхідність значних змін у процесі підготовки. Це веде до переходу від традиційної моделі передачі знань до управління самостійною діяльністю студентів, формування у них досвіду творчого самовираження, а також необхідності змінити педагогічні підходи та позиції в навчальному процесі вищої школи. Майбутні педагоги мають володіти професіоналізмом, компетентністю, самоорганізацією, креативністю, а також орієнтуватися на компетентнісний підхід. Така потреба також зумовлена Болонською декларацією про «зону Європейської вищої освіти», яка ставить за мету забезпечення конкурентоспроможності фахівців на світовому ринку праці та мобільність трудових ресурсів. Відповідно, нова парадигма вищої освіти, як важлива складова Болонського процесу, передбачає створення нового освітнього простору, що гарантуватиме якісну підготовку майбутніх фахівців до професійної та науково-дослідницької діяльності. Сучасні роботодавці орієнтуються на компетентності, якими володіють кандидати, а також на їхні

здібності та особисті якості [47].

Структура професійної компетентності майбутнього педагога представлена на рис. 1.1.

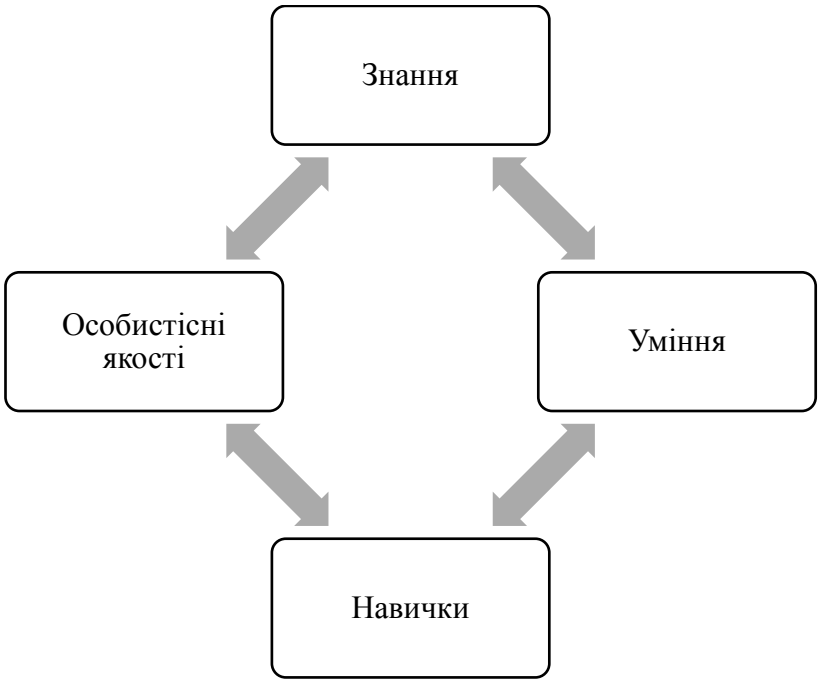

Рисунок 1.1. – Структура професійної компетентності майбутнього педагога [40; 42]

Знання:

- теоретичні знання з педагогіки, психології, філософії освіти, а також спеціальних дисциплін, які визначають зміст і процес навчання;

- методологічні знання щодо сучасних педагогічних підходів, методів навчання, оцінювання та оцінювання ефективності освітнього процесу;

- знання в області технологій освіти: використання інформаційно-комунікаційних технологій, інноваційних методик навчання, дистанційного навчання.

Уміння:

- навички організації навчального процесу: вміння створювати навчальні програми, обирати методи та форми навчання, проводити лекції та практичні заняття;

- навички взаємодії з студентами: уміння формувати сприятливу

атмосферу для навчання, управляти груповими процесами, розвивати критичне мислення студентів;

- навички оцінювання результатів навчання: вміння проводити оцінювання знань, умінь та компетенцій студентів, аналізувати результати та коригувати освітній процес;

- застосування науково-дослідних методів: здатність проводити дослідження, аналізувати наукові роботи, писати наукові статті, брати участь у науково-освітніх проектах.

Навички:

- комунікативні навички: здатність до ефективного спілкування, роботи в команді, а також розв'язання конфліктних ситуацій;

- критичне та рефлексивне мислення: здатність оцінювати ефективність своєї діяльності та постійно вдосконалювати свою практику;

- психологічна готовність до професійної діяльності: здатність працювати з різними категоріями студентів, враховуючи їхні індивідуальні потреби та особливості.

Особистісні якості:

- висока мотивація: прагнення до постійного професійного розвитку, готовність до самовдосконалення;

- емпатія і терпимість: здатність розуміти потреби студентів, проявляти підтримку та увагу до їх проблем;

- етичні принципи: дотримання морально-етичних стандартів в професійній діяльності, відповідальність за освітній процес [1].

Професійна компетентність не є простою сукупністю знань і навичок, а є інтегрованою структурою, де кожен компонент взаємопов'язаний із іншими, що дозволяє педагогам ефективно адаптуватися до різних ситуацій та умов.

Сучасний педагог у закладі вищої освіти повинен бути готовий до постійного навчання, адже методики та технології освіти швидко змінюються. Це вимагає від нього здатності до самоосвіти, участі в професійних конференціях та семінарах. Важливою частиною підготовки є здатність

враховувати культурні, етнічні та соціальні особливості студентів, а також працювати в міжнародному контексті, інтегруючи глобальні тренди в освітній процес.

Таким чином, професійна компетентність майбутнього педагога вищої освіти є багатогранною та динамічною категорією, яка охоплює знання, уміння, навички, особистісні риси та здатність до самовдосконалення. Вона забезпечує високий рівень освітнього процесу і допомагає формувати освічених, компетентних та соціально адаптованих фахівців.

Отже, процес формування професійної компетентності майбутнього педагога закладу вищої освіти є важливим елементом його підготовки, який забезпечує здатність ефективно виконувати свої обов'язки в умовах змінюваного освітнього середовища. Зростаючі вимоги до якості професійної діяльності майбутніх фахівців в освітній галузі, а також високий рівень конкурентоспроможності освітян, зумовлюють необхідність значних змін у підготовці студентів. Це передбачає перехід від традиційної моделі передачі знань до формування здатності до самостійної діяльності та творчого самовираження, що, в свою чергу, вимагає змін у педагогічних підходах і організації навчального процесу.

Професійна компетентність майбутнього педагога закладу вищої освіти є інтегрованою структурою, що включає знання, уміння, навички та особистісні якості. Вона охоплює теоретичні та методологічні знання з педагогіки, психології, спеціальних дисциплін, а також навички організації навчального процесу, взаємодії зі студентами, оцінювання результатів навчання та застосування науково-дослідних методів. Важливим компонентом є також комунікативні навички, критичне мислення та психологічна готовність до професійної діяльності.

До особистісних якостей майбутнього педагога належать висока мотивація до постійного професійного розвитку, емпатія, терпимість, а також дотримання морально-етичних стандартів у професійній діяльності. Усі ці компоненти взаємопов'язані та забезпечують ефективну адаптацію педагога до

різноманітних ситуацій у педагогічному процесі.

Сучасний педагог у вищій освіті має бути готовий до постійного навчання і самоосвіти, враховувати культурні та соціальні особливості студентів, а також інтегрувати глобальні освітні тренди в навчальний процес. Важливими аспектами є також здатність до адаптації в міжнародному освітньому контексті та участь у професійних заходах.

Отже, професійна компетентність майбутнього педагога є динамічною категорією, яка забезпечує високу якість освітнього процесу та сприяє формуванню соціально адаптованих і компетентних фахівців.

1.4. Обґрунтування педагогічних умов формування професійної компетентності майбутнього педагога закладу вищої освіти

Обґрунтування педагогічних умов формування професійної компетентності майбутнього педагога закладу вищої освіти є важливим етапом у процесі підготовки кваліфікованих фахівців. Ці умови повинні створювати оптимальне середовище для розвитку професійних якостей студентів, а також сприяти їхньому інтегрованому розвитку як педагогів, дослідників та організаторів освітнього процесу.

Формування професійної компетентності майбутнього педагога вимагає постійної інтеграції теоретичних знань з практичними уміннями. Це означає, що навчальна програма повинна поєднувати теоретичні курси з практикою, що забезпечить студентам можливість застосовувати здобуті знання в реальних умовах навчання та виховання [12].

Важливою умовою є проведення практичних занять у реальних умовах закладів вищої освіти, що дозволяє студентам на практиці вивчати методи викладання, комунікації з аудиторією, організацію навчального процесу.

Розвиток професійної компетентності неможливий без залучення майбутніх педагогів до науково-дослідної роботи. Важливо створити сприятливі

умови для самостійних досліджень студентів, участі в наукових конференціях, написанні наукових статей і тез, участі в освітніх проектах [13].

Наявність наставників – досвідчених науковців і викладачів – допомагає студентам орієнтуватися в наукових питаннях, розвивати критичне мислення і здатність до самостійного аналізу.

Враховуючи швидкий розвиток технологій, використання ІКТ є необхідною умовою формування професійної компетентності. Студенти повинні оволодіти сучасними педагогічними технологіями, що включають як традиційні методи викладання, так і дистанційні форми навчання, використання електронних ресурсів, програм для організації дистанційних курсів, навчальних платформ.

Під час навчання важливо інтегрувати використання ІКТ в усі етапи освітнього процесу, що дасть студентам змогу ефективно використовувати технології у професійній діяльності.

Створення педагогічних умов для проведення професійно орієнтованих практик у реальних умовах навчальних закладів або в системі освіти є важливим етапом у підготовці майбутніх педагогів. Це дозволяє студентам набути досвіду управління навчальним процесом, розв’язання педагогічних задач, формування комунікативних та організаційних навичок [45].

Продовження навчання через участь у міждисциплінарних проектах, педагогічних майстернях, круглому столі з фахівцями освітньої сфери допомагає студентам розширювати професійну компетентність.

Важливою умовою є створення умов для постійного саморозвитку студентів, самостійної роботи та рефлексії. Система навчання повинна сприяти тому, щоб студент навчався оцінювати свої досягнення, самостійно виявляти недоліки в своїй роботі та знаходити шляхи для їх усунення.

Рефлексивний підхід дозволяє студентам не тільки розвивати професійні уміння, а й розвивати власну педагогічну ідентичність, критично ставитись до своїх дій і рішень.

Створення індивідуальних навчальних траєкторій для студентів допомагає

врахувати різні рівні підготовки та інтереси. Це може бути досягнуто через використання диференційованих методів навчання, адаптованих до різних типів студентів та їхніх інтелектуальних здібностей.

Індивідуалізація навчального процесу, підтримка студентів в їхньому розвитку, надання можливостей для вибору напрямів самостійної роботи сприяє більш глибокому формуванню професійної компетентності.

Педагогічний процес має враховувати психологічні аспекти навчання та розвитку студентів. Важливо створити сприятливе емоційне середовище, яке підтримує мотивацію студентів до навчання, стимулює їхній творчий підхід, допомагає долати стрес і труднощі в процесі навчання.

Для цього можуть використовуватися методи психологічного супроводу, тренінги з розвитку емоційного інтелекту, групові заняття для розвитку комунікативних навичок і вирішення конфліктних ситуацій [6].

Обґрунтовані педагогічні умови для формування професійної компетентності майбутнього педагога вищої освіти сприяють всебічному розвитку його особистісних і професійних якостей. Створення інтегрованого середовища, яке поєднує теоретичні та практичні компоненти навчання, науково-дослідницьку діяльність, використання ІКТ, індивідуалізацію навчання та психологічну підтримку, дозволяє не тільки передавати знання, а й формувати майбутнього педагога як кваліфікованого, адаптованого до змін професіонала, здатного успішно реалізувати свою діяльність у вищій освіті.

Отже, обґрунтування педагогічних умов формування професійної компетентності майбутнього педагога закладу вищої освіти є важливим етапом у підготовці кваліфікованих фахівців. Створення таких умов дозволяє оптимізувати процес розвитку професійних якостей студентів, сприяючи їхньому інтегрованому розвитку як педагогів, дослідників та організаторів освітнього процесу.

Однією з ключових умов є поєднання теоретичних знань з практичними уміннями. Студенти повинні мати можливість застосовувати отримані теоретичні знання на практиці, що забезпечить їм ефективне впровадження

отриманих знань у реальні умови навчання та виховання. Це передбачає організацію практичних занять у реальних умовах вищих навчальних закладів, що дає змогу вивчати методи викладання, комунікації з аудиторією, а також організацію навчального процесу.

Розвиток професійної компетентності неможливий без залучення майбутніх педагогів до науково-дослідної роботи. Створення умов для самостійних досліджень, участі в наукових конференціях і написанні наукових робіт допомагає студентам розвивати критичне мислення, здатність до самостійного аналізу та підготовки до практичної педагогічної діяльності. Важливим аспектом є наявність наставників, досвідчених викладачів і науковців, які допомагають студентам орієнтуватися в наукових питаннях та професійній діяльності.

Сучасні технології, зокрема інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ), є необхідною умовою формування професійної компетентності. Студенти мають оволодіти сучасними педагогічними технологіями, включаючи дистанційне навчання, використання електронних ресурсів і програм для організації онлайн-курсів, що дозволяє їм ефективно використовувати ці технології в майбутній професійній діяльності.

Одним із важливих етапів є організація професійно орієнтованих практик, які дозволяють студентам набувати досвіду управління навчальним процесом, розв’язання педагогічних завдань і формування комунікативних навичок. Такі практики сприяють розвитку організаційних навичок та підготовці до реальних умов освітнього середовища.

Інтеграція міждисциплінарних проектів, педагогічних майстерень та круглого столу з фахівцями допомагає студентам розширювати професійну компетентність, вивчаючи новітні тенденції в педагогіці та обмінюючись досвідом з іншими фахівцями.

Невід’ємною частиною процесу є створення умов для постійного саморозвитку студентів, що включає рефлексію, самостійне оцінювання досягнень, а також виявлення недоліків і шляхи їх усунення. Рефлексивний

підхід дозволяє майбутнім педагогам не тільки вдосконалювати свої професійні вміння, а й розвивати власну педагогічну ідентичність, критично ставитися до своїх дій та рішень.

Індивідуалізація навчального процесу, що забезпечує врахування різних рівнів підготовки та інтересів студентів, сприяє більш глибокому формуванню професійної компетентності. Створення індивідуальних навчальних траєкторій дозволяє адаптувати навчання до конкретних потреб і здібностей студентів, що позитивно впливає на їхній професійний розвиток.

Психологічні аспекти навчання та розвитку студентів також є важливими. Сприятливе емоційне середовище, підтримка мотивації до навчання та розвиток творчого підходу допомагають студентам долати стрес і труднощі, які можуть виникати в процесі навчання.

Отже, обґрунтовані педагогічні умови для формування професійної компетентності майбутнього педагога вищої освіти створюють необхідне середовище для розвитку його професійних і особистісних якостей. Інтеграція теоретичних і практичних компонентів навчання, науково-дослідницька діяльність, використання сучасних технологій, індивідуалізація навчального процесу та психологічна підтримка дозволяють формувати майбутнього педагога як кваліфікованого та адаптованого до змін професіонала, здатного ефективно працювати в умовах вищої освіти.

РОЗДІЛ 2
ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ SMART-ТЕХНОЛОГІЙ, У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

2.1. Визначення критеріїв, показників та рівнів сформованості професійної компетентності майбутнього педагога закладу вищої освіти

Для оцінки сформованості професійної компетентності майбутнього педагога закладу вищої освіти важливо визначити відповідні критерії, показники та рівні, що дозволяють здійснювати всебічну оцінку якості його підготовки. Це забезпечує більш точне розуміння того, наскільки ефективно студент розвиває необхідні професійні якості для успішної діяльності в навчальному процесі.

Можна визначити наступні критерії професійної компетентності майбутнього педагога:

1. Когнітивний критерій: оцінює рівень теоретичних знань, які студент отримав у галузі педагогіки, психології, спеціальних дисциплін, а також здатність їх застосовувати на практиці.

Когнітивний критерій визначається як набір характеристик, що відображають обсяг та якість знань, необхідних для педагогічної діяльності та розвитку всіх класів і груп умінь за допомогою як традиційних, так і інноваційних технологій.

До показників цього критерію відносяться:

- обсяг і якість знань про сутність та структуру професійних умінь;
- обсяг і якість знань з психолого-педагогічних дисциплін;
- обсяг і якість знань з соціально-гуманітарних дисциплін;
- обсяг і якість знань з фахових дисциплін, залежно від спеціальності;
- обсяг і якість знань щодо шляхів формування особистості та вмінь

студентів за допомогою традиційних і інноваційних технологій [21].

2. Операційно-практичний критерій оцінює здатність студента застосовувати набуті знання у практичній педагогічній діяльності (організація та проведення уроків, застосування різноманітних методів та прийомів викладання, управління навчальними процесами, комунікація з студентами).

Операційно-практичний критерій визначає здатність застосовувати на практиці теоретичні знання та набуті навички в реальних умовах навчання та професійної діяльності. Цей критерій оцінює рівень володіння студентом практичними вміннями, які необхідні для ефективного виконання педагогічних та професійних завдань. Основними аспектами операційно-практичного критерію є:

1. Застосування методів та технологій навчання в реальних умовах, вміння обирати відповідні педагогічні інструменти для досягнення поставлених цілей.

2. Організація та проведення навчального процесу, здатність управляти груповими процесами, створювати сприятливу атмосферу для навчання та розвитку студентів.

3. Аналіз та оцінка результатів навчання, уміння оцінювати ефективність власної педагогічної діяльності, коригувати стратегії навчання.

4. Розв’язання педагогічних ситуацій, здатність ефективно вирішувати проблеми, що виникають у процесі навчання та взаємодії з учнями.

5. Інтеграція інноваційних технологій у навчальний процес для підвищення його ефективності та відповідності сучасним вимогам.

Операційно-практичний критерій вказує на здатність студента до активної та продуктивної участі в педагогічному процесі, реалізації на практиці знань, умінь та навичок, необхідних для професійної діяльності [22].

3. Інтерактивно-комунікативний критерій оцінює здатність до ефективної комунікації з різними учасниками освітнього процесу (студентами, колегами, адміністрацією) та організації командної роботи, вирішення конфліктних ситуацій.

Основними аспектами цього критерію є:

1. Здатність до комунікації: вміння чітко та зрозуміло передавати інформацію, слухати інших, вести діалог, а також враховувати інтереси та потреби співрозмовників.

2. Ефективна взаємодія з учасниками освітнього процесу: вміння налагоджувати конструктивні стосунки з колегами, студентами, адміністрацією, сприяти розвитку довіри та взаєморозуміння в колективі.

3. Організація командної роботи: здатність працювати в команді, розподіляти ролі та обов'язки, сприяти досягненню спільних цілей, а також координувати діяльність групи для ефективного виконання завдань.

4. Вирішення конфліктних ситуацій: вміння своєчасно і коректно реагувати на конфлікти, знаходити компроміси та ефективні шляхи розв'язання суперечок, зберігаючи позитивний клімат у команді.

Інтерактивно-комунікативний критерій вказує на здатність студента не тільки до продуктивної комунікації, але й до управління взаємодією в освітньому середовищі, сприяючи створенню конструктивної атмосфери для навчання та розвитку [17].

4. Інноваційний критерій оцінює здатність студента використовувати сучасні педагогічні технології, інформаційно-комунікаційні технології, інноваційні методи навчання та інтегрувати нові підходи в освітній процес.

Показники сформованості професійної компетентності тоді можна представити наступним чином:

1. Рівень володіння теоретичними знаннями:

- глибина знань основ педагогіки, психології, методик викладання, основи наукової діяльності.

- знання сучасних методів і технологій навчання, знання сучасних освітніх стандартів та нормативних документів.

2. Здатність до ефективної педагогічної діяльності:

- уміння застосовувати педагогічні прийоми і методи для організації навчального процесу.

- навички управління навчальними групами, ефективне використання часу, організація навчальних занять.

3. Здатність до саморозвитку та рефлексії:

- вміння аналізувати власну діяльність, виявляти недоліки, шляхи покращення;

- сприйняття критики і здатність до самокорекції.

4. Комунікаційні навички та міжособистісні взаємодії:

- здатність до чіткої і конструктивної комунікації з учасниками навчального процесу;

- вміння створювати сприятливу атмосферу для навчання, вирішувати конфлікти, співпрацювати в команді.

5. Інноваційний підхід в навчанні:

- використання інформаційних технологій у процесі навчання;

- вміння застосовувати нові методики викладання, адаптуючи їх до потреб студентів [30].

Рівні сформованості професійної компетентності можна представити наступним чином:

1. Початковий рівень.

Студент має базові теоретичні знання, однак не здатний ефективно застосовувати їх у реальних умовах навчання. Практичні навички обмежені, є труднощі в самостійній роботі та рефлексії.

Комунікаційні навички недостатньо розвинені, студент ще не здатен самостійно вирішувати педагогічні проблеми або організовувати навчальний процес.

2. Середній рівень.

Студент володіє основними теоретичними знаннями і здатний застосовувати їх у навчальному процесі, але вимагає допомоги в організації ефективної педагогічної діяльності.

Практичні навички в педагогічній роботі розвиваються, але ще недостатньо стабільні.

Рефлексія і саморозвиток починають формуватися, але ще потребують наставництва.

3. Достатній рівень.

Студент здатний ефективно застосовувати свої теоретичні знання на практиці, вміє організувати навчальний процес, планувати та реалізовувати різні форми і методи навчання.

Має навички самоконтролю, здатний здійснювати рефлексію та коригувати свою діяльність.

Володіє достатнім рівнем комунікативних та інтерактивних навичок, працює з студентами та колегами на високому рівні.

4. Високий рівень.

Студент не тільки володіє ґрунтовними теоретичними знаннями, але й активно застосовує їх у професійній діяльності, вдосконалюючи освітній процес і створюючи інноваційні методики.

Має високі рівні рефлексії, саморозвитку і готовий до педагогічного лідерства.

Володіє високими комунікаційними та міжособистісними навичками, здатний ефективно працювати у команді, вирішувати конфлікти та організовувати педагогічний процес на високому рівні.

Оцінка професійної компетентності майбутнього педагога є складним і багатогранним процесом, що включає визначення критеріїв, показників і рівнів розвитку професійних якостей. Ключовими критеріями є знання, уміння, аналітичне мислення, комунікаційні навички та здатність до інновацій, що в комплексі дозволяють оцінити ефективність підготовки педагога. Показники й рівні сформованості допомагають відстежувати прогрес і визначати етапи розвитку професійної компетентності, а також виявляти слабкі місця для подальшої корекції та удосконалення навчального процесу.

Отже, оцінка сформованості професійної компетентності майбутнього педагога закладу вищої освіти є важливою складовою його підготовки та забезпечує комплексний підхід до розвитку професійних якостей. Для цього

необхідно визначити критерії, показники та рівні, які дозволяють точно оцінити якість підготовки студента та його здатність до ефективної педагогічної діяльності.

Зокрема, важливими є наступні критерії професійної компетентності майбутнього педагога:

1. Когнітивний критерій оцінює рівень теоретичних знань студента у педагогіці, психології, спеціальних дисциплінах та здатність застосовувати ці знання на практиці. Показники цього критерію включають обсяг і якість знань у різних сферах, таких як педагогічні, психолого-педагогічні, соціально-гуманітарні дисципліни та фахові предмети, а також методи формування особистості і вмінь учнів за допомогою традиційних і інноваційних технологій.

2. Операційно-практичний критерій оцінює здатність студента застосовувати набуті знання у практичній педагогічній діяльності, таких як організація і проведення уроків, застосування різноманітних методів та прийомів викладання, управління навчальними процесами і комунікація з учнями. Це включає аналіз ефективності педагогічної діяльності та інтеграцію інноваційних технологій у навчальний процес.

3. Інтерактивно-комунікативний критерій оцінює здатність студента до ефективної комунікації з різними учасниками освітнього процесу (студентами, колегами, адміністрацією), організації командної роботи та вирішення конфліктних ситуацій. Це включає навички ведення конструктивного діалогу, налагодження взаємодії в колективі, організацію командної роботи та вирішення суперечок.

Інформаційно-комунікаційна компетентність (ІКТ-компетентність) є однією з основних складових професійної компетентності майбутнього педагога вищої освіти. В умовах постійного розвитку інформаційних технологій, здатність ефективно використовувати цифрові ресурси та інтегрувати їх у навчальний процес стає необхідною умовою для професіонала сучасної освіти.

ІКТ-компетентність охоплює знання та вміння щодо використання цифрових технологій для організації навчання, а також для підтримки

комунікації між студентами, викладачами та адміністрацією. Це включає уміння працювати з навчальними платформами, застосовувати мультимедійні ресурси, використовувати інструменти для дистанційного навчання, а також створювати та адаптувати електронні матеріали для навчання. Вміння ефективно використовувати ці технології є важливою складовою підготовки майбутнього педагога, оскільки це дозволяє значно підвищити ефективність навчального процесу, забезпечити доступність і гнучкість навчання.

Однією з технологій, яка може бути використана для розвитку ІКТ-компетентності майбутніх педагогів, є методика SMART. Це підхід до постановки цілей, який базується на п’яти критеріях: specific (конкретність), measurable (вимірність), achievable (досяжність), relevant (актуальність), time-bound (обмеженість у часі). Використання SMART-методики дозволяє точно визначити цілі та етапи їх досягнення, що особливо важливо для організації навчальної діяльності в умовах інтеграції ІКТ [23].

4. Інноваційний критерій оцінює здатність студента використовувати сучасні педагогічні технології, інформаційно-комунікаційні технології та інноваційні методи навчання, інтегруючи нові підходи в освітній процес.

Показники професійної компетентності можна поділити на рівні володіння теоретичними знаннями, здатності до ефективної педагогічної діяльності, саморозвитку та рефлексії, комунікаційних навичок, а також інноваційного підходу в навчанні. Рівні сформованості професійної компетентності варіюються від початкового (коли студент має лише базові знання та обмежену практичну підготовку) до високого (коли студент активно застосовує здобуті знання на практиці, постійно вдосконалюється і здатний до педагогічного лідерства).

Отже, оцінка професійної компетентності майбутнього педагога є складним і багатогранним процесом. Визначення критеріїв, показників і рівнів дає змогу відстежувати розвиток студента на кожному етапі його підготовки, а також своєчасно коригувати навчальний процес для досягнення високих результатів у підготовці кваліфікованих педагогічних кадрів.

2.2. Стан сформованості професійної компетентності майбутнього педагога закладу вищої освіти

Визначення стану сформованості професійної компетентності майбутнього педагога закладу вищої освіти проводилось серед студентів ВНЗ м. Запоріжжя та м. Дніпро. В дослідженні прийняли участь 42 особи.

Метою цього дослідження було оцінити рівень розвитку професійних якостей студентів, що навчаються на педагогічних спеціальностях, та визначити їх готовність до професійної діяльності в умовах сучасної освіти.

Дослідження проводилося у форматі онлайн, що дозволило охопити широку аудиторію студентів з різних навчальних закладів. Для цього була використана платформа Google Форми, що дозволила зібрати інформацію у зручному для учасників форматі.

Учасники дослідження заповнювали анкети, що містили запитання, спрямовані на оцінку різних аспектів професійної компетентності, зокрема: рівня знань у педагогічних, психолого-педагогічних та фахових дисциплінах, здатності застосовувати отримані знання на практиці, комунікативних та міжособистісних навичок, а також готовності до впровадження інноваційних технологій у навчальний процес.

Отримані дані дозволяють зробити висновки щодо рівня сформованості професійної компетентності у студентів вищих навчальних закладів, виявити проблемні аспекти їх підготовки та визначити напрями для удосконалення навчального процесу на педагогічних факультетах.

Зокрема, когнітивний критерій визначено шляхом написання студентами своїх балів успішності з:

- психолого-педагогічних дисциплін;
- соціально-гуманітарних дисциплін;
- традиційних і інноваційних технологій в навчанні.

Операційно-практичний критерій визначено шляхом надання інформації студентами з приводу того, чи застосовували вони набуті знання у практичній

педагогічній діяльності (організація та проведення уроків, застосування різноманітних методів та прийомів викладання).

Індекс внутрішнього контролю та рефлексія – це два важливі аспекти розвитку професійної компетентності майбутнього педагога, що взаємопов'язані і доповнюють один одного. Індекс внутрішнього контролю є психологічною концепцією, яка визначає, наскільки людина відчуває себе відповідальною за події, які відбуваються в її житті, та наскільки вона вірить, що її дії можуть змінити ці події. Рефлексія, в свою чергу, полягає в осмисленні власного досвіду та аналізі своїх дій і рішень з метою покращення майбутнього.

Індекс внутрішнього контролю є важливою частиною теорії психології, яку розробив Джуліан Роттер у 1954 році. Ця теорія вказує на два типи локусів контролю:

- внутрішній локус контролю: людина вірить, що її успіхи або невдачі залежать від власних зусиль, рішень та поведінки. Вона вважає, що має контроль над своїм життям.

- зовнішній локус контролю: людина вірить, що її життя і події в ньому визначаються зовнішніми факторами, як от удача, інші люди або обставини.

Індекс внутрішнього контролю – це міра, яка допомагає оцінити, наскільки студент або педагог володіє внутрішнім контролем, тобто наскільки він бере відповідальність за власні дії та результати.

Індекс внутрішнього контролю – це спосіб вимірювання Локусу контролю, який є мірою, до якої люди вірять, що вони можуть контролювати події, які на них впливають. Люди з високим внутрішнім локусом контролю вважають, що вони контролюють своє життя, тоді як люди з низьким внутрішнім локусом контролю вважають, що інші фактори контролюють їх життя.

Тест «Індекс внутрішнього контролю» студентам пропонувалось проходити онлайн, в форму вписуючи отримані дані [44].

Інтерактивно-комунікативний критерій визначено шляхом оцінки здатності до ефективної комунікації (Тест на визначення рівня комунікативності

педагога А. Зелінської (Додаток А), оцінки рівня володіння програмним забезпеченням, ефективності використання інтернет-ресурсів.

Інноваційний критерій визначено шляхом оцінки здатності студента використовувати сучасні педагогічні технології, інформаційно-комунікаційні технології та інноваційні методи навчання, інтегруючи нові підходи в освітній процес.

Результати дослідження щодо стану сформованості професійної компетентності майбутнього педагога закладу вищої освіти представимо нижче.

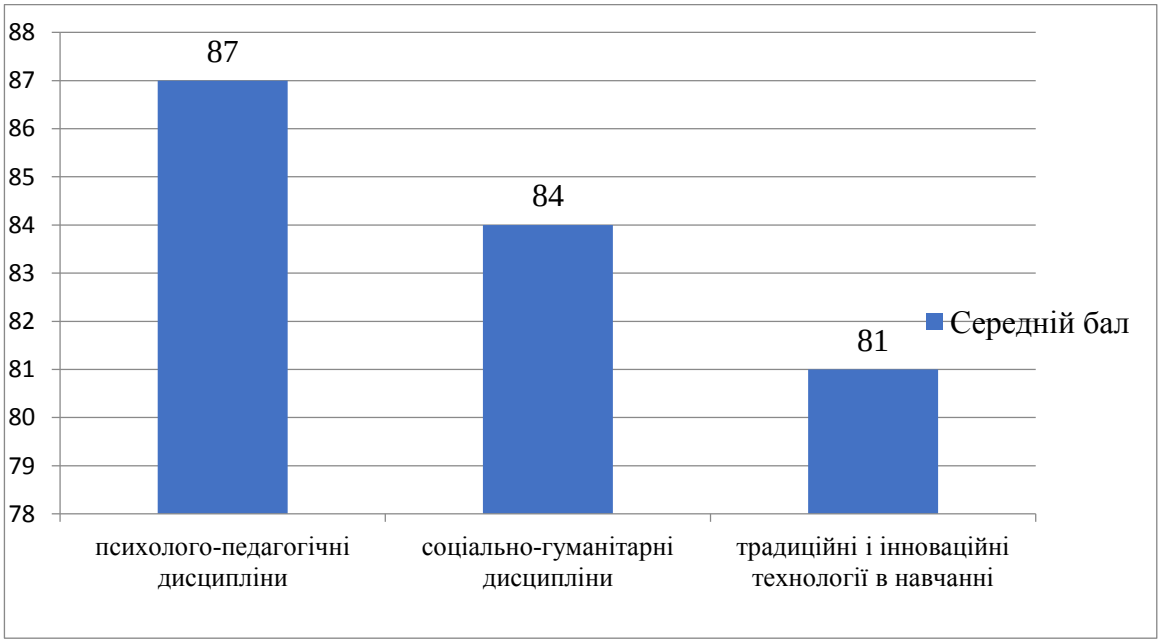

Рисунок 2.1. – Середні бали успішності студентів

Середні бали успішності студентів з психолого-педагогічних дисциплін – 87 балів. З соціально-гуманітарних дисциплін – 84 бали та з традиційних і інноваційних технологій в навчанні – 81 бал.

Студенти показують високий рівень знань у галузі психолого-педагогічних дисциплін. Це важлива складова підготовки майбутнього педагога, оскільки вона забезпечує розуміння психологічних та педагогічних основ навчального процесу.

Середній бал з соціально-гуманітарних дисциплін також досить високий. Це свідчить про успішне засвоєння знань, необхідних для розуміння соціальних аспектів освіти та розвитку культури, етики та міжособистісних стосунків.

Порівняно з іншими дисциплінами, результат з традиційних та інноваційних технологій в навчанні є дещо нижчим. Це може свідчити про необхідність додаткової уваги до освоєння новітніх технологій у навчанні, таких як цифрові платформи, інтерактивні методи та дистанційні форми навчання.

Високі результати з психолого-педагогічних та соціально-гуманітарних дисциплін свідчать про те, що студенти мають добре розвинені теоретичні знання, що є основою для їхнього педагогічного підходу та соціальної взаємодії.

Результати з технологій в навчанні можуть вказувати на те, що студенти потребують більше практичних занять і тренувань щодо інтеграції інноваційних методів в освітній процес. Це може бути важливим для їхнього розвитку як сучасних педагогів, здатних ефективно використовувати новітні технології.

Загалом, ці бали відображають хороший рівень підготовки студентів, але також вказують на необхідність удосконалення їхніх навичок у використанні технологій навчання для досягнення повної професійної компетентності.

На наступному рисунку 2.2. представлено розподіл відповіді на питання «Чи проводили ви уроки як педагог?» та «Чи приймали ви участь в підготовці даного уроку?».

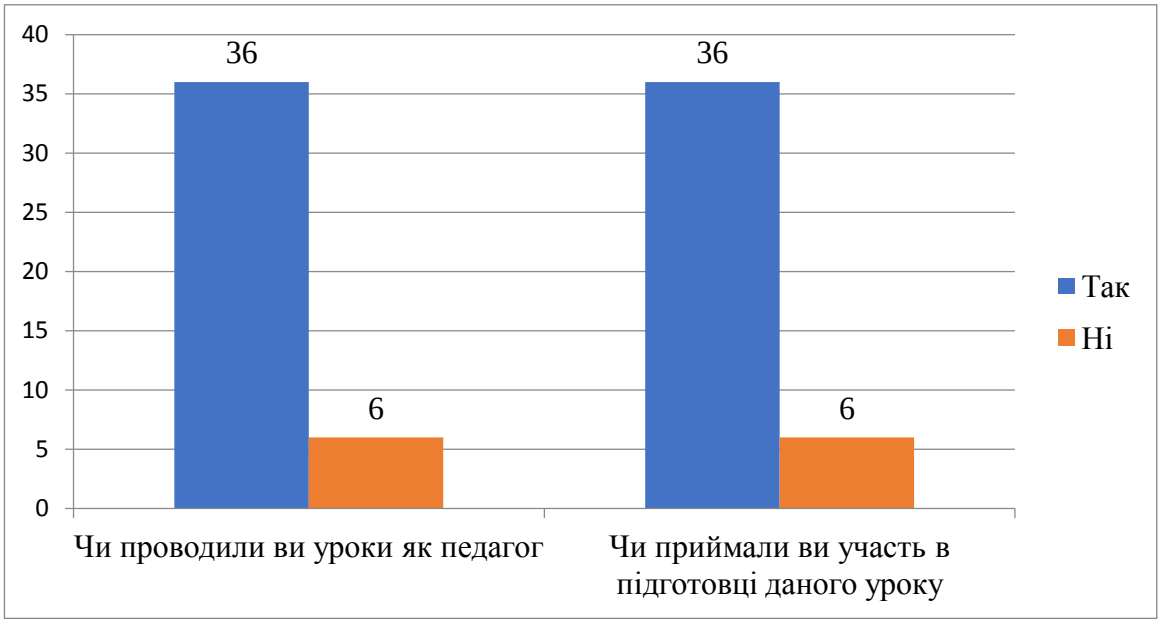

Рисунок 2.2. – Відповіді на питання «Чи проводили ви уроки як педагог?» та «Чи приймали ви участь в підготовці даного уроку?»

36 з 42 студентів проводили уроки як педагог, всі з них приймали участь в підготовці проведеного уроку.

36 з 42 студентів брали активну участь у проведенні уроків, що складає 85,7% від загальної кількості студентів. Кожен з них був залучений до підготовки уроку, що свідчить про їхню активну участь у процесі педагогічної практики.

Це свідчить про високий рівень практичного залучення студентів до реальної педагогічної діяльності, що сприяє формуванню необхідних професійних навичок та досвіду для майбутньої педагогічної кар'єри.

На наступному рисунку 2.3. представлено розподіл відповіді на питання «Які сучасні методи та прийоми викладання ви використовували при підготовці та проведенні уроку?».

Рисунок 2.3. – Відповіді на питання «Які сучасні методи та прийоми викладання ви використовували при підготовці та проведенні уроку?»

Студентам було представлено список, з якого вони могли обрати використовувані ними методи:

1. Інтерактивні методи навчання.

2. Проектне навчання.

3. Технології дистанційного навчання.

4. Активні методи навчання.

5. Інтерактивні технології.

6. Метод перевернутого класу.

7. Метод проблемного навчання.

8. Гейміфікація.

9. Кооперативне навчання.

10. Інше.

Більшість майбутніх педагогів в процесі практичної діяльності активно використовували сучасні методи і технології, зокрема:

1. Інтерактивні методи навчання, які сприяють залученню студентів до активної участі в освітньому процесі через діалог, обговорення та взаємодію.

2. Проектне навчання, яке дає можливість студентам розвивати навички самостійної роботи, креативності та здатність до вирішення реальних проблем.

3. Технології дистанційного навчання, що дозволяють організувати навчальний процес в онлайн-форматі, забезпечуючи доступ до матеріалів та ресурсів незалежно від місця знаходження студентів.

4. Активні методи навчання, які стимулюють студентів до самостійної діяльності, аналізу, досліджень і практичного застосування отриманих знань.

5. Інтерактивні технології, що сприяють активній взаємодії між студентами та викладачем, забезпечують інтеграцію різноманітних інструментів і ресурсів для покращення навчального процесу.

6. Гейміфікація, яка використовується для збільшення мотивації студентів шляхом впровадження елементів гри, таких як балів, рівнів та змагань, що робить навчання більш захоплюючим і ефективним.

Ці методи та технології дозволяють не лише покращити якість навчання, а й розвивати в студентів важливі професійні навички, такі як комунікація, критичне мислення, творчий підхід та здатність до адаптації в умовах швидко змінюваного освітнього середовища.

Середнє значення тесту «Індекс внутрішнього контролю» представлено на рис. 2.4.

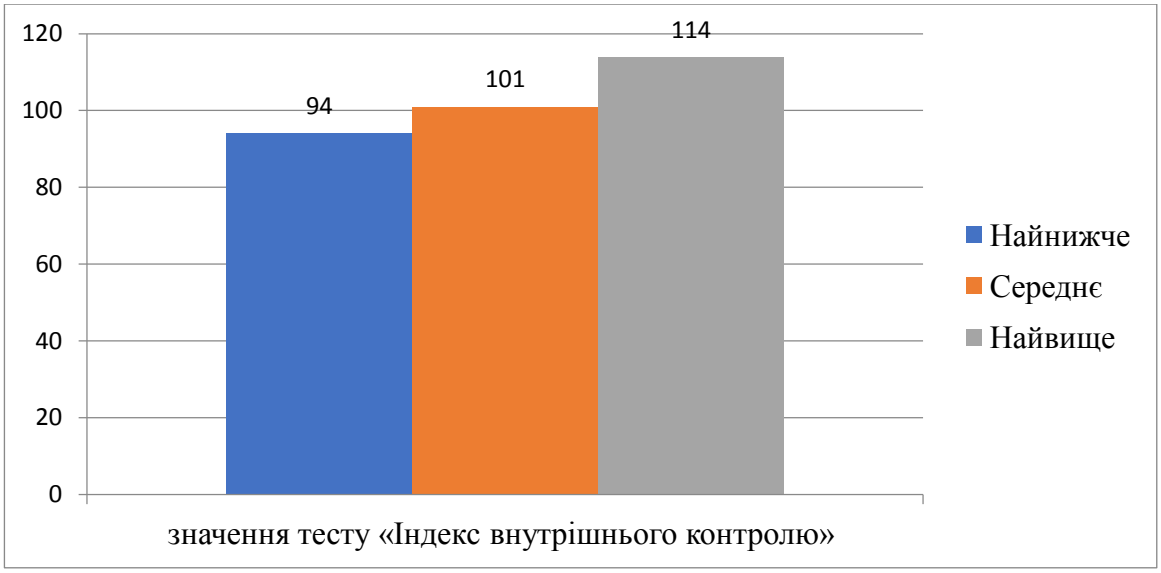

Рисунок 2.4 – Значення тесту «Індекс внутрішнього контролю»

Отримані значення тесту «Індекс внутрішнього контролю» вказують на те, що найнижчий бал 89 та найвищий бал 114 свідчить про те, що всі студенти вірять у власні сили та покладаються виключно на них.

Отримані значення тесту «Індекс внутрішнього контролю» свідчать про високий рівень внутрішньої мотивації та самовпевненості студентів. Це має важливе значення для стану сформованості професійної компетентності майбутніх педагогів, оскільки:

- студенти, які мають високий індекс внутрішнього контролю, вірять у власні сили та здатність досягати цілей через свої зусилля. Це є важливою характеристикою професійної компетентності, оскільки педагоги повинні мати переконання у власних силах, щоб ефективно взаємодіяти з учнями, успішно вирішувати педагогічні завдання та долати труднощі в процесі навчання.

- внутрішній локус контролю вказує на те, що студенти схильні брати на себе відповідальність за свої досягнення та невдачі. Це означає, що вони, ймовірно, проявляють ініціативу в навчальному процесі, активно застосовують здобуті знання, розвивають необхідні професійні якості та навички для подальшої педагогічної діяльності.

- люди з високим рівнем внутрішнього контролю схильні до саморефлексії, аналізу власних дій та навчання на власних помилках. Це є важливою складовою частиною професійної компетентності педагога, оскільки здатність до самооцінки і коригування своїх методів навчання є необхідною для професійного розвитку.

- високий індекс внутрішнього контролю вказує на те, що студенти не чекають допомоги ззовні і впевнені в своїх силах. Це є ознакою їхньої готовності до реальної педагогічної діяльності, де вони повинні приймати рішення, керувати класом і знаходити ефективні підходи до навчання.

Загалом, результати тесту свідчать про те, що студенти з високим рівнем внутрішнього контролю мають всі необхідні якості для ефективного виконання педагогічних функцій. Вони здатні не лише досягати успіху в навчанні, а й ефективно організовувати навчальний процес, долати труднощі та адаптуватися до змін у освітньому середовищі. Це також свідчить про високий рівень сформованості їхньої професійної компетентності та готовності до педагогічної діяльності.

Інтерактивно-комунікативний критерій визначено шляхом оцінки здатності до ефективної комунікації. Результати представлено на рисунку 2.5.

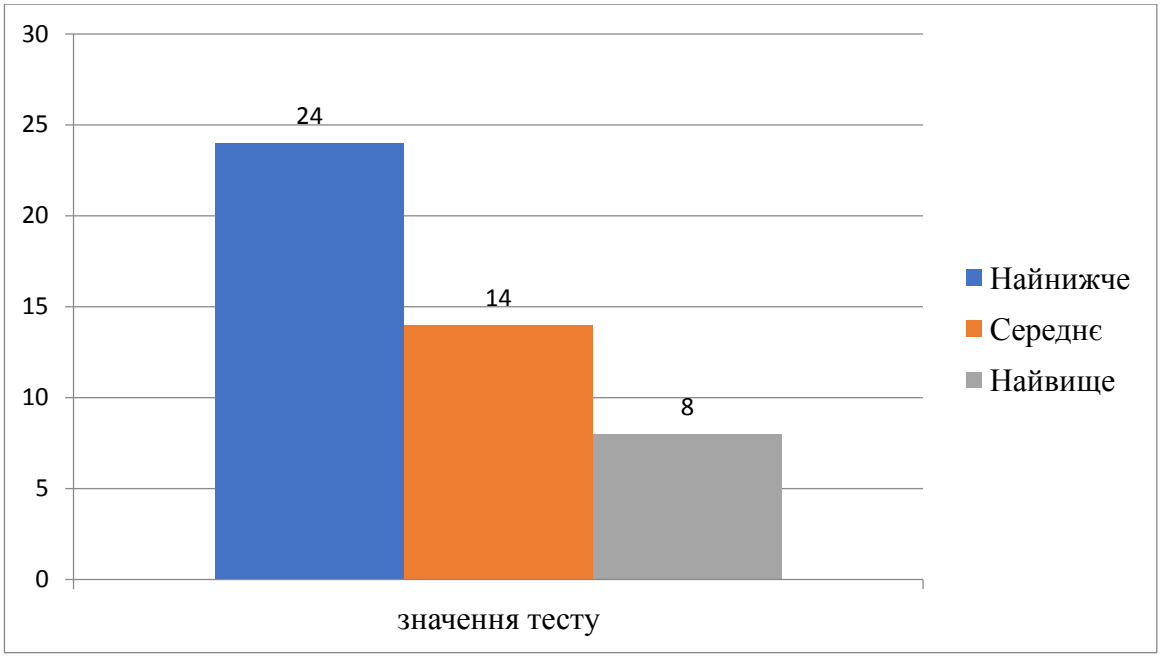

Рисунок 2.5. – Результат тесту оцінки здатності до ефективної комунікації

Отримані дані в 24 бали свідчать про те, що дана особа має нормальний рівень комунікації. Середнє значення вказує на те, що студенти гарно йдуть на контакт з іншими людьми, але люблять гучних компаній; екстравагантних витівок та багатослівність, що викликають у них роздратування.

Значення 8 балів свідчить про те, що дана особа любить брати участь у всіх дискусіях, хоча серйозні теми можуть викликати у них мігрень і навіть нудьгу. Охоче бере слово з будь-якого питання, навіть якщо має про нього поверхневе уявлення.

Загалом, ці результати дозволяють зробити висновки про комунікативну готовність студентів і потенціал для їх подальшого розвитку в умовах навчального процесу. Вони свідчать про певні сильні сторони та області для вдосконалення в контексті педагогічної діяльності.

Інноваційний критерій визначено шляхом оцінки здатності студента використовувати сучасні педагогічні технології, інформаційно-комунікаційні технології та інноваційні методи навчання, інтегруючи нові підходи в освітній процес.

Високий рівень володіння ІКТ (застосування інструментів для створення презентацій, відео, ведення онлайн-занять) показали 15 студентів (37,5%).

Середній рівень – 18 студентів (45%).

Низький рівень – 7 студентів (17,5%).

Рівень рефлексії та саморозвитку:

70% студентів (28 осіб) активно використовували методи рефлексії в процесі навчання, записуючи свої досягнення та недоліки.

15% студентів (6 осіб) не вели рефлексії через відсутність звички або невизначеність щодо її значення для професійного розвитку.

15% студентів (6 осіб) демонстрували високий рівень саморефлексії, розробляючи детальні плани розвитку.

Серед студентів переважає середній рівень сформованості професійної компетентності. Більшість студентів мають базові знання, але потребують подальшого розвитку практичних навичок та вміння інтегрувати інноваційні

методи у педагогічну діяльність.

Проблемою залишається низький рівень використання ІКТ, особливо серед студентів, які не активно застосовують новітні технології в навчальному процесі.

Рефлексія є важливим аспектом для розвитку професійної компетентності, але не всі студенти усвідомлюють її важливість для свого саморозвитку.

Для підвищення рівня професійної компетентності важливо інтегрувати більше практичних занять, тренінгів з ІКТ та розвитку саморефлексії.

Це дослідження надає корисну інформацію для коригування навчальних програм і створення додаткових заходів для розвитку ключових професійних компетентностей у майбутніх педагогів.

Отже, згідно з результатами дослідження, рівень сформованості професійної компетентності студентів педагогічних спеціальностей є високим, але виявлені певні аспекти, які потребують удосконалення для забезпечення повної готовності до професійної діяльності в умовах сучасної освіти.

1. Когнітивний критерій:

Студенти мають добрі теоретичні знання з психолого-педагогічних дисциплін (середній бал – 87), соціально-гуманітарних дисциплін (середній бал – 84) та традиційних і інноваційних технологій в навчанні (середній бал – 81). Це свідчить про успішне засвоєння основних педагогічних та соціальних аспектів професії, але показники в області інноваційних технологій вказують на необхідність покращення практичних навичок у використанні новітніх технологій навчання.

2. Операційно-практичний критерій:

85,7% студентів активно брали участь у педагогічній практиці, включаючи організацію і проведення уроків, що свідчить про високий рівень практичної підготовки та здатність застосовувати теоретичні знання на практиці. Проте для подальшого розвитку важливо збільшити кількість практичних занять і тренувань, зокрема, у використанні сучасних педагогічних технологій.

3. Індекс внутрішнього контролю:

Результати тесту «Індекс внутрішнього контролю» свідчать про високий рівень внутрішньої мотивації та самовпевненості серед студентів. Більшість студентів вірить у свої сили та здатність досягати поставлених цілей, що є важливим для професійної діяльності педагога. Це вказує на високий рівень сформованості внутрішнього контролю, що сприяє ініціативності, саморефлексії та ефективному використанню власних ресурсів для досягнення успіху в навчанні та педагогічній діяльності.

4. Інтерактивно-комунікативний критерій:

За результатами тесту, студенти мають нормальний рівень комунікації (середній бал – 14). Вони активно йдуть на контакт, що є важливим для їхньої професійної діяльності. Однак для подальшого розвитку їх комунікативних навичок, необхідно більше уваги приділяти розвитку здатності до серйозних дискусій та роботи з різними типами аудиторії.

5. Інноваційний критерій:

Студенти виявляють достатній рівень володіння інформаційно-комунікаційними технологіями (ІКТ), зокрема, 37,5% студентів демонструють високий рівень, а 45% – середній рівень володіння ІКТ. Це свідчить про загальну готовність студентів використовувати сучасні технології в навчальному процесі, хоча для забезпечення високого рівня професійної компетентності потрібні подальші тренування в цьому напрямку.

6. Рівень рефлексії та саморозвитку:

70% студентів активно використовують методи рефлексії, що дозволяє їм аналізувати свої досягнення та недоліки, що є важливим елементом професійного розвитку. Проте, деякі студенти не володіють звичкою до рефлексії, що потребує покращення в межах навчального процесу.

Отже, дослідження показує, що студенти педагогічних спеціальностей мають достатній рівень теоретичних знань і практичних навичок для ефективного виконання педагогічних функцій. Проте для повної готовності до сучасної педагогічної діяльності необхідно зосередитися на подальшому

розвитку їхніх навичок у застосуванні інноваційних технологій, вдосконаленні комунікаційних здібностей та підтримці їх саморефлексії як важливого аспекту професійного зростання.

2.3. Розробка програми формування професійної компетентності майбутнього педагога закладу вищої освіти за допомогою використання SMART-технологій

Розробка програми формування професійної компетентності майбутнього педагога закладу вищої освіти з використанням SMART-технологій є ефективним способом організації навчального процесу, орієнтованого на досягнення конкретних, вимірюваних та досяжних результатів. SMART-технології дозволяють чітко визначити цілі, завдання та критерії успішності, що особливо важливо для педагогічної підготовки майбутніх фахівців.

Основні етапи розробки програми з використанням SMART-технологій

1. Визначення мети програми.

Мета програми: розвиток інформаційно-комунікативної компетентності майбутнього педагога закладу вищої освіти через використання сучасних освітніх технологій, інноваційних методик викладання та активних форм навчання, що відповідають вимогам сучасної освіти.

2. Формулювання цілей програми за SMART.

Ціль 1: створити середовище для розвитку теоретичних знань і практичних навичок майбутніх педагогів через інтеграцію традиційних і новітніх методів навчання. До кінця навчального періоду 85% студентів повинні продемонструвати здатність комбінувати традиційні й інноваційні методи навчання в реальних педагогічних ситуаціях (оцінка через практичні роботи та атестації).

Ціль 2: розвинути у студентів навички використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у педагогічному процесі. 90%

студентів повинні опанувати основи використання ІКТ для створення навчальних матеріалів і проведення лекцій, практичних і семінарських занять (оцінка через практичні завдання).

Для кожної цілі передбачається підтримка з боку викладачів, проведення тренінгів з використання ІКТ, залучення студентів до науково-дослідної роботи, а також впровадження зворотного зв’язку під час практичних занять:

3. Дії:

- Лекції з теоретичними аспектами педагогіки та психології.
- Семінари з аналізу і порівняння різних методів навчання.
- Навчання основам інноваційних технологій у педагогіці.
- Вивчення основ наукових досліджень у педагогіці.
- Практичні заняття з розробки навчальних матеріалів за допомогою ІКТ.
- Тренінги з використання освітніх платформ (наприклад, Moodle, Google Classroom).
- Створення власних мультимедійних проектів: відео, презентації, онлайн-курси за допомогою штучного інтелекту.
- Використання цифрових засобів для організації онлайн-занять (Zoom, Microsoft Teams).
- Ведення студентами рефлексивних щоденників або блогів, де вони аналізують свою педагогічну діяльність.
- Проведення тренінгів з розвитку самоконтролю та саморефлексії.
- Робота з особистими планами розвитку та самопокращення.
- Періодичні обговорення з викладачами і колегами щодо шляхів покращення особистої педагогічної практики.
- Участь у педагогічних практиках, організація семінарів, лекцій, практичних занять.
- Виконання контрольних і творчих завдань в умовах реальної педагогічної діяльності.
- Проведення уроків та семінарів під наглядом викладачів, з подальшим обговоренням і аналізом результатів.

- Організація та проведення міні-проектів, наукових досліджень, конференцій.

Зокрема, в рамках дослідження учасникам дослідження було представлено можливість підвищення інформаційно-комунікативної компетентності майбутнього педагога закладу вищої освіти через використання сучасних освітніх технологій, зокрема таких як:

1. Платформи для онлайн-навчання (Edmodo). Дана платформа дозволяє педагогам організовувати дистанційне навчання, надавати студентам доступ до навчальних матеріалів, а також оцінювати їхні досягнення. Вона забезпечує зручний інтерфейс для комунікації між викладачем і студентами, що є важливим компонентом інформаційно-комунікативної компетентності.

2. Інтерактивні інструменти (Kahoot!, Mentimeter, Quizlet): використання цих інструментів дозволяє створювати інтерактивні тести та опитування, що сприяють більш активному залученню студентів до навчального процесу. Майбутні педагоги можуть використовувати ці ресурси для розвитку критичного мислення у студентів та мотивації до навчання через інтерактивність та елементи гейміфікації.

2. Системи для створення презентацій та навчальних матеріалів (Prezi, Canva, Google Slides): застосування таких інструментів дає можливість педагогам створювати наочні матеріали, презентації та інші навчальні ресурси, що сприяє кращому сприйняттю інформації студентами.

3. Платформи для створення відео та контенту (Vimeo, Adobe Spark): застосування відео-контенту дозволяє педагогам створювати навчальні відео, що можуть бути використані в якості додаткових матеріалів для студентів. Такі платформи допомагають студентам розвивати навички самостійного навчання та пошуку ресурсів в Інтернеті.

4. Онлайн-бібліотеки та наукові бази даних (Google Scholar, JSTOR, Scopus): доступ до наукових джерел і статей є важливим для підвищення рівня професійної підготовки педагогів, дозволяючи студентам отримувати необхідну інформацію для досліджень, а також розвивати критичне мислення та навички

наукового аналізу.

Представлені інструменти є основою сучасного навчального процесу і сприяють розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх педагогів, що в свою чергу підвищує їх готовність до ефективного використання технологій в педагогічній діяльності.

Учасникам дослідження було запропоновано розглянути можливості представлених сучасних освітніх технологій. Після цього їм було запропоновано визначити, чи вплинуть вони позитивно на їх рівень інформаційно-комунікаційної компетентності.

Відповіді представлено на рис. 2.6.

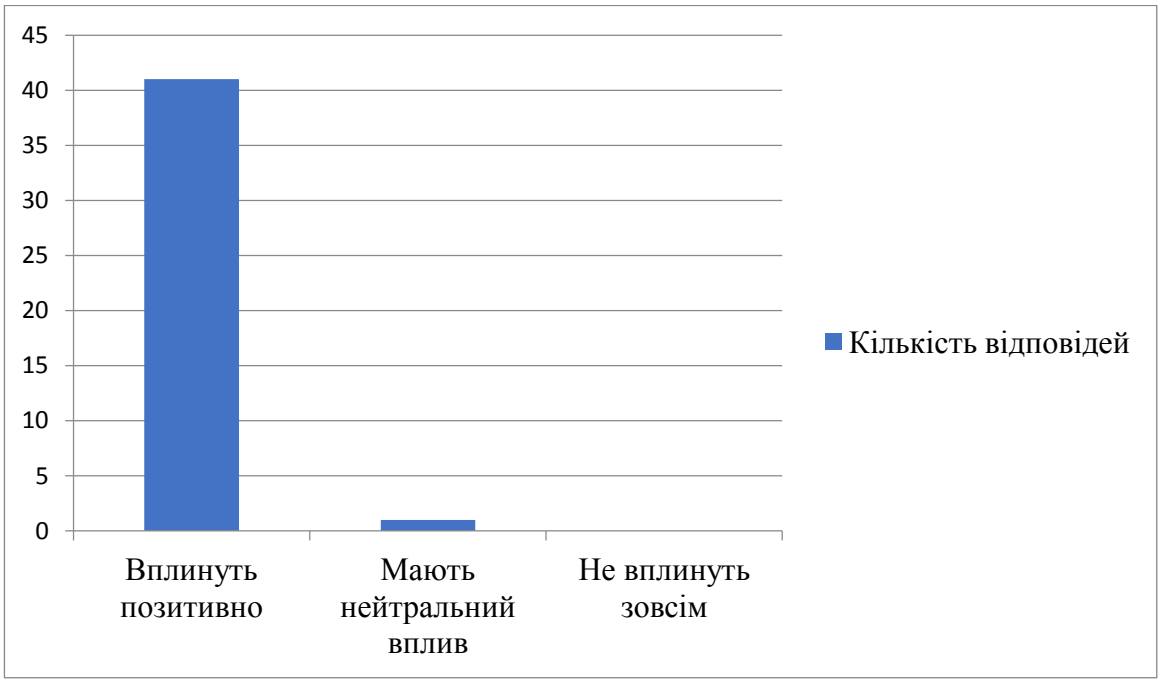

Рисунок 2.6. – Визначення впливу представлених сучасних педагогічних інструментів на рівень інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх педагогів

Учасники дослідження оцінюють вплив представлених сучасних педагогічних інструментів на рівень інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх педагогів як позитивний. Зокрема, 41 особа з 42 вважає, що ці інструменти сприяють розвитку їх інформаційно-комунікаційних навичок та здатності ефективно використовувати сучасні технології в

навчальному процесі. Однак одна особа з 42 оцінила вплив як нейтральний, вказуючи, що інструменти не мають значного впливу на її компетентність у цьому аспекті. Це свідчить про те, що переважна більшість учасників дослідження вважає сучасні педагогічні інструменти важливими для розвитку їхніх навичок і професійної підготовки.

Отже, розробка програми формування професійної компетентності майбутнього педагога закладу вищої освіти з використанням SMART-технологій є ефективним способом організації навчального процесу, орієнтованого на досягнення конкретних, вимірюваних та досяжних результатів. SMART-технології дозволяють чітко визначити цілі, завдання та критерії успішності, що є надзвичайно важливим для педагогічної підготовки майбутніх фахівців.

Метою програми є розвиток інформаційно-комунікаційної компетентності майбутнього педагога через застосування сучасних освітніх технологій, інноваційних методик викладання та активних форм навчання, що відповідають вимогам сучасної освіти.

Ціль 1: створити середовище для розвитку теоретичних знань і практичних навичок майбутніх педагогів через інтеграцію традиційних і новітніх методів навчання. До кінця навчального періоду 85% студентів повинні продемонструвати здатність комбінувати традиційні та інноваційні методи навчання в реальних педагогічних ситуаціях.

Ціль 2: розвинути у студентів навички використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у педагогічному процесі. 90% студентів повинні опанувати основи використання ІКТ для створення навчальних матеріалів і проведення лекцій, практичних і семінарських занять.

У рамках дослідження учасникам було представлено низку сучасних педагогічних інструментів.

Учасники дослідження оцінили вплив представлених педагогічних інструментів як переважно позитивний. Зокрема, 41 особа з 42 вважає, що ці інструменти допомагають покращити їхні інформаційно-комунікаційні навички,

сприяють розвитку здатності ефективно використовувати сучасні технології в навчальному процесі. Однак одна особа з 42 оцінює вплив як нейтральний, зазначаючи, що інструменти не мають значного впливу на її компетентність у цьому аспекті.

Це свідчить про те, що більшість учасників дослідження вважають сучасні педагогічні інструменти важливими для їхнього професійного розвитку і здатними підвищити рівень їхньої інформаційно-комунікаційної компетентності.

ВИСНОВКИ

1. Визначено, що підготовка майбутніх педагогів є надзвичайно важливою темою для наукових досліджень, яка охоплює різноманітні аспекти професійного розвитку, навчання та соціалізації. З огляду на міждисциплінарний підхід, дослідження включають психолого-педагогічні, соціальні та філософські аспекти навчання і виховання. У процесі підготовки педагогів важливим є не тільки засвоєння теоретичних знань, але й розвиток практичних навичок, що дозволяють здійснювати професійну діяльність в умовах сучасних освітніх змін.

Одним із важливих напрямів є розробка теоретичних основ педагогічної підготовки, які враховують новітні зміни в суспільстві та освітній практиці. Сучасна педагогіка орієнтована на розвиток гуманістичних цінностей, зокрема на формування вільної, самостійної особистості, здатної приймати обгрунтовані рішення. Крім того, викладачі повинні бути готовими адаптуватися до різноманітних соціокультурних умов, щоб ефективно працювати з усіма категоріями студентів.

Важливим аспектом є інтеграція теоретичних знань з реальними педагогічними практиками. Майбутні педагоги повинні мати можливість застосовувати теоретичні концепції на практиці під час педагогічної практики, що дозволяє перевірити їхні знання в реальних умовах.

Розвиток професійної компетентності є ключовим аспектом підготовки майбутніх педагогів. Це включає розвиток комунікативних навичок, емпатії, здатності працювати з різними категоріями учнів, а також вміння застосовувати інноваційні педагогічні технології. Інтерактивні методи, дистанційне навчання та використання сучасних технологій є важливими інструментами в цьому процесі.

Окрему увагу слід приділяти розвитку психологічної компетентності педагогів, зокрема їх здатності до роботи з емоційним вигоранням і стресами.

Це дозволяє підтримувати високий рівень професіоналізму та запобігати вигоранню, яке може негативно впливати на ефективність педагогічної діяльності.

Майбутні педагоги повинні бути готові до постійних змін у соціокультурному середовищі, орієнтуючись на інноваційні процеси в освіті, що вимагають здатності адаптуватися до нових умов і запроваджувати інноваційні методи навчання.

У результаті, сучасна педагогічна підготовка повинна бути інтегрованою, орієнтованою на інноваційні технології та практичну реалізацію теоретичних знань, з урахуванням особливостей навчання і соціалізації майбутніх педагогів у сучасному освітньому середовищі.

2. Ключовими аспектами, на які варто звернути увагу, є:

1. Інтеграція SMART-принципів у педагогічний процес – ці технології дозволяють викладачам формулювати конкретні цілі для студентів, які мають бути досяжними та вимірюваними, що значно підвищує ефективність навчання. Це дає студентам чітке уявлення про те, що від них очікується, і дає можливість зосередитися на конкретних завданнях.

2. Розвиток технологічних компетентностей у майбутніх педагогів – впровадження цифрових інструментів, таких як онлайн-курси, електронні платформи, інтерактивні дошки, відеоконференції тощо, допомагає студентам не лише вивчати методику викладання, але й освоювати новітні технології, які вони зможуть використовувати в майбутній професійній діяльності.

3. Індивідуалізація навчання – застосування SMART-технологій дозволяє персоналізувати процес навчання, що особливо важливо для педагогів, які повинні вміти адаптувати методи навчання до потреб кожного учня.

4. Оцінювання та коригування навчального процесу – викладачі можуть швидше визначити слабкі місця студентів і надати підтримку, завдяки чітким критеріям оцінки прогресу. Використання SMART-технологій допомагає здійснювати ефективну та об’єктивну оцінку досягнень студентів.

5. Виклики та обмеження – незважаючи на значні переваги, впровадження

SMART-технологій у навчальний процес може бути обмежене через недостатню кількість ресурсів, а також необхідність підготовки викладачів до роботи з новими технологіями.

У підсумку, SMART-технології є потужним інструментом для вдосконалення педагогічної підготовки, оскільки вони сприяють ефективному плануванню навчального процесу, підвищенню мотивації студентів і розвитку їхніх технологічних компетентностей. Однак для їх повноцінного впровадження необхідні постійне вдосконалення навчальних програм, підготовка викладачів і достатнє фінансування для закупівлі відповідних технологій.

3. Можна сказати, що процес формування професійної компетентності майбутнього педагога закладу вищої освіти є важливим елементом його підготовки, який забезпечує здатність ефективно виконувати свої обов’язки в умовах змінюваного освітнього середовища. Зростаючі вимоги до якості професійної діяльності майбутніх фахівців в освітній галузі, а також високий рівень конкурентоспроможності освітян, зумовлюють необхідність значних змін у підготовці студентів. Це передбачає перехід від традиційної моделі передачі знань до формування здатності до самостійної діяльності та творчого самовираження, що, в свою чергу, вимагає змін у педагогічних підходах і організації навчального процесу.

Професійна компетентність майбутнього педагога закладу вищої освіти є інтегрованою структурою, що включає знання, уміння, навички та особистісні якості. Вона охоплює теоретичні та методологічні знання з педагогіки, психології, спеціальних дисциплін, а також навички організації навчального процесу, взаємодії зі студентами, оцінювання результатів навчання та застосування науково-дослідних методів. Важливим компонентом є також комунікативні навички, критичне мислення та психологічна готовність до професійної діяльності.

До особистісних якостей майбутнього педагога належать висока мотивація до постійного професійного розвитку, емпатія, терпимість, а також дотримання морально-етичних стандартів у професійній діяльності. Усі ці

компоненти взаємопов’язані та забезпечують ефективну адаптацію педагога до різноманітних ситуацій у педагогічному процесі.

Сучасний педагог у вищій освіті має бути готовий до постійного навчання і самоосвіти, враховувати культурні та соціальні особливості студентів, а також інтегрувати глобальні освітні тренди в навчальний процес. Важливими аспектами є також здатність до адаптації в міжнародному освітньому контексті та участь у професійних заходах.

Отже, професійна компетентність майбутнього педагога є динамічною категорією, яка забезпечує високу якість освітнього процесу та сприяє формуванню соціально адаптованих і компетентних фахівців.

4. Обгрунтування педагогічних умов формування професійної компетентності майбутнього педагога закладу вищої освіти є важливим етапом у підготовці кваліфікованих фахівців. Створення таких умов дозволяє оптимізувати процес розвитку професійних якостей студентів, сприяючи їхньому інтегрованому розвитку як педагогів, дослідників та організаторів освітнього процесу.

Однією з ключових умов є поєднання теоретичних знань з практичними уміннями. Студенти повинні мати можливість застосовувати отримані теоретичні знання на практиці, що забезпечить їм ефективне впровадження отриманих знань у реальні умови навчання та виховання. Це передбачає організацію практичних занять у реальних умовах вищих навчальних закладів, що дає змогу вивчати методи викладання, комунікації з аудиторією, а також організацію навчального процесу.

Розвиток професійної компетентності неможливий без залучення майбутніх педагогів до науково-дослідної роботи. Створення умов для самостійних досліджень, участі в наукових конференціях і написанні наукових робіт допомагає студентам розвивати критичне мислення, здатність до самостійного аналізу та підготовки до практичної педагогічної діяльності. Важливим аспектом є наявність наставників, досвідчених викладачів і науковців, які допомагають студентам орієнтуватися в наукових питаннях та

професійній діяльності.

Сучасні технології, зокрема інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ), є необхідною умовою формування професійної компетентності. Студенти мають оволодіти сучасними педагогічними технологіями, включаючи дистанційне навчання, використання електронних ресурсів і програм для організації онлайн-курсів, що дозволяє їм ефективно використовувати ці технології в майбутній професійній діяльності.

Одним із важливих етапів є організація професійно орієнтованих практик, які дозволяють студентам набувати досвіду управління навчальним процесом, розв'язання педагогічних завдань і формування комунікативних навичок. Такі практики сприяють розвитку організаційних навичок та підготовці до реальних умов освітнього середовища.

Інтеграція міждисциплінарних проектів, педагогічних майстерень та круглого столу з фахівцями допомагає студентам розширювати професійну компетентність, вивчаючи новітні тенденції в педагогіці та обмінюючись досвідом з іншими фахівцями.

Невід'ємною частиною процесу є створення умов для постійного саморозвитку студентів, що включає рефлексію, самостійне оцінювання досягнень, а також виявлення недоліків і шляхи їх усунення. Рефлексивний підхід дозволяє майбутнім педагогам не тільки вдосконалювати свої професійні вміння, а й розвивати власну педагогічну ідентичність, критично ставитися до своїх дій та рішень.

Індивідуалізація навчального процесу, що забезпечує врахування різних рівнів підготовки та інтересів студентів, сприяє більш глибокому формуванню професійної компетентності. Створення індивідуальних навчальних траєкторій дозволяє адаптувати навчання до конкретних потреб і здібностей студентів, що позитивно впливає на їхній професійний розвиток.

Психологічні аспекти навчання та розвитку студентів також є важливими. Сприятливе емоційне середовище, підтримка мотивації до навчання та розвиток творчого підходу допомагають студентам долати стрес і труднощі, які можуть

виникати в процесі навчання.

Отже, обгрунтовані педагогічні умови для формування професійної компетентності майбутнього педагога вищої освіти створюють необхідне середовище для розвитку його професійних і особистісних якостей. Інтеграція теоретичних і практичних компонентів навчання, науково-дослідницька діяльність, використання сучасних технологій, індивідуалізація навчального процесу та психологічна підтримка дозволяють формувати майбутнього педагога як кваліфікованого та адаптованого до змін професіонала, здатного ефективно працювати в умовах вищої освіти.

5. Оцінка сформованості професійної компетентності майбутнього педагога закладу вищої освіти є важливою складовою його підготовки та забезпечує комплексний підхід до розвитку професійних якостей. Для цього необхідно визначити критерії, показники та рівні, які дозволяють точно оцінити якість підготовки студента та його здатність до ефективної педагогічної діяльності.

Зокрема, важливими є наступні критерії професійної компетентності майбутнього педагога:

1. Когнітивний критерій оцінює рівень теоретичних знань студента у педагогіці, психології, спеціальних дисциплінах та здатність застосовувати ці знання на практиці. Показники цього критерію включають обсяг і якість знань у різних сферах, таких як педагогічні, психолого-педагогічні, соціально-гуманітарні дисципліни та фахові предмети, а також методи формування особистості і вмінь учнів за допомогою традиційних і інноваційних технологій.

2. Операційно-практичний критерій оцінює здатність студента застосовувати набуті знання у практичній педагогічній діяльності, таких як організація і проведення уроків, застосування різноманітних методів та прийомів викладання, управління навчальними процесами і комунікація з учнями. Це включає аналіз ефективності педагогічної діяльності та інтеграцію інноваційних технологій у навчальний процес.

3. Інтерактивно-комунікативний критерій оцінює здатність студента до

ефективної комунікації з різними учасниками освітнього процесу (студентами, колегами, адміністрацією), організації командної роботи та вирішення конфліктних ситуацій. Це включає навички ведення конструктивного діалогу, налагодження взаємодії в колективі, організацію командної роботи та вирішення суперечок.

Інформаційно-комунікаційна компетентність (ІКТ-компетентність) є однією з основних складових професійної компетентності майбутнього педагога вищої освіти. В умовах постійного розвитку інформаційних технологій, здатність ефективно використовувати цифрові ресурси та інтегрувати їх у навчальний процес стає необхідною умовою для професіонала сучасної освіти.

ІКТ-компетентність охоплює знання та вміння щодо використання цифрових технологій для організації навчання, а також для підтримки комунікації між студентами, викладачами та адміністрацією. Це включає уміння працювати з навчальними платформами, застосовувати мультимедійні ресурси, використовувати інструменти для дистанційного навчання, а також створювати та адаптувати електронні матеріали для навчання. Вміння ефективно використовувати ці технології є важливою складовою підготовки майбутнього педагога, оскільки це дозволяє значно підвищити ефективність навчального процесу, забезпечити доступність і гнучкість навчання.

Однією з технологій, яка може бути використана для розвитку ІКТ-компетентності майбутніх педагогів, є методика SMART. Це підхід до постановки цілей, який базується на п’яти критеріях: specific (конкретність), measurable (вимірність), achievable (досяжність), relevant (актуальність), time-bound (обмеженість у часі). Використання SMART-методики дозволяє точно визначити цілі та етапи їх досягнення, що особливо важливо для організації навчальної діяльності в умовах інтеграції ІКТ [23].

4. Інноваційний критерій оцінює здатність студента використовувати сучасні педагогічні технології, інформаційно-комунікаційні технології та інноваційні методи навчання, інтегруючи нові підходи в освітній процес.

Показники професійної компетентності можна поділити на рівні

володіння теоретичними знаннями, здатності до ефективної педагогічної діяльності, саморозвитку та рефлексії, комунікаційних навичок, а також інноваційного підходу в навчанні. Рівні сформованості професійної компетентності варіюються від початкового (коли студент має лише базові знання та обмежену практичну підготовку) до високого (коли студент активно застосовує здобуті знання на практиці, постійно вдосконалюється і здатний до педагогічного лідерства).

Отже, оцінка професійної компетентності майбутнього педагога є складним і багатогранним процесом. Визначення критеріїв, показників і рівнів дає змогу відстежувати розвиток студента на кожному етапі його підготовки, а також своєчасно коригувати навчальний процес для досягнення високих результатів у підготовці кваліфікованих педагогічних кадрів.

6. Згідно з результатами дослідження, рівень сформованості професійної компетентності студентів педагогічних спеціальностей є високим, але виявлені певні аспекти, які потребують удосконалення для забезпечення повної готовності до професійної діяльності в умовах сучасної освіти.

1. Когнітивний критерій:

Студенти мають добрі теоретичні знання з психолого-педагогічних дисциплін (середній бал – 87), соціально-гуманітарних дисциплін (середній бал – 84) та традиційних і інноваційних технологій в навчанні (середній бал – 81). Це свідчить про успішне засвоєння основних педагогічних та соціальних аспектів професії, але показники в області інноваційних технологій вказують на необхідність покращення практичних навичок у використанні новітніх технологій навчання.

2. Операційно-практичний критерій:

85,7% студентів активно брали участь у педагогічній практиці, включаючи організацію і проведення уроків, що свідчить про високий рівень практичної підготовки та здатність застосовувати теоретичні знання на практиці. Проте для подальшого розвитку важливо збільшити кількість практичних занять і тренувань, зокрема, у використанні сучасних педагогічних

технологій.

3. Індекс внутрішнього контролю:

Результати тесту «Індекс внутрішнього контролю» свідчать про високий рівень внутрішньої мотивації та самовпевненості серед студентів. Більшість студентів вірить у свої сили та здатність досягати поставлених цілей, що є важливим для професійної діяльності педагога. Це вказує на високий рівень сформованості внутрішнього контролю, що сприяє ініціативності, саморефлексії та ефективному використанню власних ресурсів для досягнення успіху в навчанні та педагогічній діяльності.

4. Інтерактивно-комунікативний критерій:

За результатами тесту, студенти мають нормальний рівень комунікації (середній бал – 14). Вони активно йдуть на контакт, що є важливим для їхньої професійної діяльності. Однак для подальшого розвитку їх комунікативних навичок, необхідно більше уваги приділяти розвитку здатності до серйозних дискусій та роботи з різними типами аудиторії.

5. Інноваційний критерій:

Студенти виявляють достатній рівень володіння інформаційно-комунікаційними технологіями (ІКТ), зокрема, 37,5% студентів демонструють високий рівень, а 45% – середній рівень володіння ІКТ. Це свідчить про загальну готовність студентів використовувати сучасні технології в навчальному процесі, хоча для забезпечення високого рівня професійної компетентності потрібні подальші тренування в цьому напрямку.

6. Рівень рефлексії та саморозвитку:

70% студентів активно використовують методи рефлексії, що дозволяє їм аналізувати свої досягнення та недоліки, що є важливим елементом професійного розвитку. Проте, деякі студенти не володіють звичкою до рефлексії, що потребує покращення в межах навчального процесу.

Отже, дослідження показує, що студенти педагогічних спеціальностей мають достатній рівень теоретичних знань і практичних навичок для ефективного виконання педагогічних функцій. Проте для повної готовності до

сучасної педагогічної діяльності необхідно зосередитися на подальшому розвитку їхніх навичок у застосуванні інноваційних технологій, вдосконаленні комунікаційних здібностей та підтримці їх саморефлексії як важливого аспекту професійного зростання.

7. Розробка програми формування професійної компетентності майбутнього педагога закладу вищої освіти з використанням SMART-технологій є ефективним способом організації навчального процесу, орієнтованого на досягнення конкретних, вимірюваних та досяжних результатів. SMART-технології дозволяють чітко визначити цілі, завдання та критерії успішності, що є надзвичайно важливим для педагогічної підготовки майбутніх фахівців.

Метою програми є розвиток інформаційно-комунікаційної компетентності майбутнього педагога через застосування сучасних освітніх технологій, інноваційних методик викладання та активних форм навчання, що відповідають вимогам сучасної освіти.

Ціль 1: створити середовище для розвитку теоретичних знань і практичних навичок майбутніх педагогів через інтеграцію традиційних і новітніх методів навчання. До кінця навчального періоду 85% студентів повинні продемонструвати здатність комбінувати традиційні та інноваційні методи навчання в реальних педагогічних ситуаціях.

Ціль 2: розвинути у студентів навички використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у педагогічному процесі. 90% студентів повинні опанувати основи використання ІКТ для створення навчальних матеріалів і проведення лекцій, практичних і семінарських занять.

У рамках дослідження учасникам було представлено низку сучасних педагогічних інструментів.

Учасники дослідження оцінили вплив представлених педагогічних інструментів як переважно позитивний. Зокрема, 41 особа з 42 вважає, що ці інструменти допомагають покращити їхні інформаційно-комунікаційні навички, сприяють розвитку здатності ефективно використовувати сучасні технології в

навчальному процесі. Однак одна особа з 42 оцінює вплив як нейтральний, зазначаючи, що інструменти не мають значного впливу на її компетентність у цьому аспекті.

Це свідчить про те, що більшість учасників дослідження вважають сучасні педагогічні інструменти важливими для їхнього професійного розвитку і здатними підвищити рівень їхньої інформаційно-комунікаційної компетентності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрютіна О. П. Методичні аспекти формування професійної компетентності та визначення шляхів мотивації здобувачів освіти до вивчення предмета. URL: https://naurok.com.ua/metodichni-aspekti-formuvannya-profesiyno-kompetentnosti-ta-viznachennya-shlyahiv-motivaci-zdobuvachiv-osviti-do-vivchennya-predmeta-tehnichne-kreslennya-398021.html (дата звернення: 10.11.2024).

2. Андрощук І., Андрощук І. SMART-комплекси як засіб підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій у контексті сучасних вимог. URL: http://perspectives.pp.ua/index.php/pis/article/view/4721 (дата звернення: 09.11.2024).

3. Антонова О., Бірук Н. Професійна підготовка компетентних фахівців в умовах сучасних освітніх трансформацій : теорія і практика : збірник наукових статей. Житомир : Вид-во ЖДУ, 2024. 241 с.

4. Бахмат Н. В. Формування проєктної культури майбутніх педагогів під час фахової підготовки в закладах вищої освіти. *Академічні візії*. 2024. URL: https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/983) (дата звернення: 10.11.2024).

5. Бех І. Д. Виховання особистості: Особистісно-орієнтований підхід : науково-практичні засади. Київ : Либідь, 2003. 344 с.

6. Бойчук В. М., Бойчук О. Ю., Лісова А. В. Взаємозв’язок педагогіки і психології у освітньому процесі, як основа підготовки фахівців. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2018. С. 353-359.

7. Бойчук І. Д., Хомік Є. В. Методологічні підходи до розробки освітніх програм. *Актуальні питання підготовки майбутніх фармацевтичних та медичних фахівців в умовах сучасної освіти*. 2016. С. 27-28.

8. Бородієнко О. В., Пуховська Л. П., Самойленко О. А., Радкевич О. П.

Проектна діяльність у системі професійної (професійно-технічної) освіти : практичний посібник. Житомир : «Полісся», 2020. 236 с.

9. Васильєва Т. А., Котенко С. І. Проблеми і перспективи розвитку онлайн-освіти : монографія. Суми : Сумський державний університет, 2023. 125 с.

10. Велика А. Особливості комунікативної компетентності вчителя англійської мови за умов сьогодення. *Українська мова та культура в сучасному гуманітарному часопросторі : аспекти міжмовної комунікації та формування комунікативної компетентності сучасного фахівця* : матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Ірпінь, 21 лют. 2023 р.). Ірпінь, 2023. URL: http://eprints.zu.edu.ua/36537/ (дата звернення: 10.11.2024).

11. Вовк М. П., Грищенко Ю. В., Соломаха С. О., Філіпчук Н. О. Теоретичні і методичні засади організації практики у закладах вищої педагогічної освіти : аналітичні матеріали. Київ :Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, 2022. 278 с.

12. Газдик М. М. Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх операторів з обробки інформації та програмного забезпечення у процесі фахової підготовки в закладах професійної (професійно-технічної) освіти. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2023/61/part_1/26.pdf (дата звернення: 10.11.2024).

13. Гвоздецька Ю. В. Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх фахівців у галузі харчових технологій у процесі фахової підготовки. URL: https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/8528/1/Gvozdecka_Filimonova.pdf (дата звернення: 10.11.2024).

14. Геревенко А. М., Ільїна Т. В., Ібрагімова Л. А. Використання цифрових платформ для підвищення якості професійної освіти. *Академічні візії*. 2024. № 31. URL: https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1149 (дата звернення: 10.11.2024).

15. Гмиря Т. П. Використання онлайн-курсів в освітньому процесі: переваги та недоліки. *Українські студії в європейському контексті*. 2024. № 8.

URL: http://obrii.org.ua/usec/storage/article/Hmyria_2024_124.pdf (дата звернення: 10.11.2024).

16. Гончаров А. Що таке інтерактивні методи навчання. *Bestclevers LMS.* 2024. URL: https://www.bestcleverslms.com/porady/shcho-take-interaktyvni-metody-navchannia/ (дата звернення: 10.11.2024).

17. Дегтярьова Г. С., Руденко Л. А. Теоретичні та методичні основи розвитку комунікативної компетентності майбутніх фахівців сфери обслуговування : навчально-методичний посібник. Київ : Педагогічна думка, 2010. 192 с.

18. Дубасенюк О., Мороз М. Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх учителів у закладах вищої освіти. *Нові технології навчання*. 2021. Вип. 95. С. 48-56.

19. Дубасенюк О. А., Антонова О. Є., Вітвицька С. С., Сидорчук Н. Г. Концептуальні моделі педагогічної освіти : наукові пошуки та здобутки. *Професійно-педагогічна освіта: сучасні концептуальні моделі та тенденції розвитку :* монографія. Житомир : Видво ЖДУ ім. І. Франка, 2008. С. 8-29.

20. Єгорова І. В. Моноторинг та оцінювання якості освіти: навчально-методичний посібник до курсу. Івано-Франківськ : [б.в.], 2021. 141 с.

21. Зимовець О. Критерії, показники та рівні сформованості професійних умінь учителів гуманітарних дисциплін в умовах інформаційного суспільства. *Нові технології навчання*. 2023. № 97. С. 71-80.

22. Каплінський В. В. Методика викладання у вищій школі : навчальний посібник. Вінниця : ТОВ «Ніланд ЛТД», 2015. 224 с.

23. Карташова Л. А. Розвиток інформаційно-комунікаційної компетентності вчителів в умовах хмаро орієнтованого навчального середовищі. Київ : Літера, 2019. 128 с.

24. Кірдан О., Кірдан О. Формування soft skills здобувачів вищої освіти в освітньому процесі закладу вищої освіти. *Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи*. 2022. № 2 (6). С. 152-160.

25. Козленко В. Г. Феноменологія проєктної культури педагога.

Соціальна робота та соціальна освіта. 2023. № 2 (11). С. 220-226.

26. Криворот Т. SMART-технології у професійній підготовці кваліфікованих робітників. *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання*. 2020. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/723982/1/Страницы%20из%203%20Тези-2.pdf (дата звернення: 12.11.2024).

27. Мирончук Н. М. Основи самоорганізації у професійній діяльності : навчально-методичний посібник. Житомир : Житомирський державний університет ім. І.Франка, 2020. 133 с.

28. Наталія Б. Проєктна культура майбутнього педагога як основа готовності до інноваційної діяльності в закладах освіти. Пе*дагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології.* 2024. № 1-2. С. 135-136.

29. Нестеренко І. Б. Основні переваги використання SMART-технологій в освіті. URL: https://pp-msu.com.ua/uk/journals/tom-9-1-2023/osnovni-perevagi-vikoristannya-smart-tekhnologiy-v-osviti (дата звернення: 10.11.2024).

30. Нічуговська Л. І., Ніколенко Л. М. Інноваційна педагогічна діяльність як чинник формування життєтворчої компетентності здобувача освіти : монографія. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2022. 484 с.

31. Нечипоренко В. В. Інноваційна педагогічна діяльність як чинник формування життєтворчої компетентності здобувача освіти : монографія. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2022. 484 с.

32. Ноздрова О. П. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя у закладах вищої освіти. *Сучасні проблеми навчання і виховання*. 2022. Лютий. С. 112-122.

33. Огієнко О. І., Калюжна Т. Г., Красильник Ю. С., Мільто Л. О. Підготовка сучасного вчителя : інформаційно-технологічне забезпечення : монографія. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. 224 с.

34. Пахомов І. В. Профілактика професійного та емоційного вигорання педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти : навчальний посібник. Біла Церква : БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2024. 114 с.

35. Повідайчик О. С., Хоминець С. І. Функції та зміст практики в процесі формування професійно мобільного фахівця. *Науковий вісник Ужгородського університету. Педагогіка. Соціальна робота.* 2021. Вип. 1. С. 338-342. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuped_2021_1_68 (дата звернення: 15.11.2024).

36. Пригодій М. А., Гуржій А. М., Липська Л. В., Гуменний О. Д. Методичні основи розроблення SMART-комплексів для підготовки кваліфікованих робітників у закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Житомир : «Полісся», 2019. 255 с.

37. Ребуха Л. З. Інноваційні технології навчання в умовах модернізації сучасної освіти : монографія. Тернопіль : ЗУНУ, 2022. 143 с.

38. Рекомендації щодо застосування критерії оцінювання якості освітньої програми / укл. : В. Г. Алькема та ін. Київ : «Оріон», 2020. 66 с.

39. Симонова Л. М. Професійна компетентність викладача як запорука якісної підготовки кваліфікованих робітників. URL: https://licey-cv.com/profesiyna-kompetentnist-vykladacha-iak-zaporuka-iakisnoi-pidhotovky-kvalifikovanoho-robitnyka/ (дата звернення: 10.11.2024).

40. Сікора Я. Б. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя інформатики. *Професійна підготовка вчителів в умовах упровадження кредитно-модульної системи*. 2007. URL: http://eprints.zu.edu.ua/5567/1/Tezu1.pdf (дата звернення: 10.11.2024).

41. Твердохлєбова Н. Є. Використання цифрових технологій у навчальному процесі в умовах воєнного стану в Україні. *Цифрова трансформація професійної підготовки фахівців в умовах застосування SMART-освітніх технологій: стан, проблеми, перспективи* : матеріали Всеукр. наук.-метод. конф, (м. Харків, 29-30 лист. 2023 р.). Харків, 2023. С. 216-218. URL: https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/71978. (дата звернення: 10.11.2024).

42. Тернопільська В. І. Структура професійної компетентності майбутнього фахівця. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Педагогіка.* 2012. № 9. С. 208-213. URL:

http://magazine.mdpu.org.ua/index.php/nv/article/view/193 (дата звернення: 20.11.2024).

43. Теслюк В. М., Лузан П. Г., Шовкун Л. М. Основи педагогічної майстерності : навчальний посібник. Київ : ДАККіМ, 2010. 244 с.

44. Тест «Індекс внутрішнього контролю». URL: https://fellrnr.com/wiki/Internal_Control_Index#:~:text=The%20Internal%20Control%20Index%20is,control%20events%20that%20affect%20them. (дата звернення: 10.11.2024).

45. Токарська О. А., Вербівський Д. С., Миклін О. В. Розвиток професійної компетентності вчителя інформатики в системі неперервної освіти : навчально-методичний посібник. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2021. 212 с.

46. Чекстере О.Ю. Емпатія як складова педагогічної культури педагога. *Інсайт*. 2017. Вип. 14. С. 256-261. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/706916/1/Чекстере_Стаття_Емпатія%20як%20складова%20педагогічної%20культури.pdf (дата звернення: 14.11.2024).

47. Якименко С. І. Формування професійної компетентності майбутніх вчителів як педагогічна проблема. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2019 . № 66, т. 2. С. 177-181.

Додаток А

Тест на визначення рівня комунікативності педагога А. Зелінської

Інструкція. Вашій увазі пропонується кілька простих запитань. Відповідайте швидко, однозначно: «так», «ні», «іноді».

1. У вас призначена ординарна зустріч. Чи вибиває вас очікування на неї з колії?

2. Чи викликає у вас сум'яття й незадоволення доручення виступити з доповіддю, повідомленням, інформацією на якій-небудь нараді, зборах чи подібному заході?

3. Чи не відкладаєте ви візит до лікаря до останнього моменту?

4. Вам пропонують виїхати у відрядження до міста, де ви ніколи не бували. Чи докладете ви максимум зусиль, щоб уникнути цього відрядження?

5. Чи любите ви ділитися своїми переживаннями з кимось?

6. Чи дратуєтесь ви, якщо незнайома людина на вулиці звернеться до вас із проханням (показати дорогу, назвати час, відповісти на якесь запитання)?

7. Чи вірите ви, що існує проблема «батьків і дітей» і що людям різних поколінь важко зрозуміти один одного?

8. Чи посоромитесь ви нагадати знайомому, що він забув вам повернути гроші, які позичив кілька місяців тому?

9. У ресторані чи в їдальні вам подали явно недоброякісне блюдо. Чи промовчите ви, лише роздратовано відсунувши тарілку?

10. Опинившись один на один із незнайомою людиною, ви не вступите з нею в бесіду й будете тяготитись, якщо першим заговорить вона. Чи не так це?

11. У вас викликає жах будь-яка довга черга, де б вона не була (у магазині, бібліотеці, касі кінотеатру). Чи відмовитесь ви від свого наміру чи встанете у хвіст і будете нудитись у чеканні?

12. Чи боїтесь ви брати участь у якій-небудь комісії з розгляду конфліктних ситуацій?

13. У вас є власні суто індивідуальні критерії оцінки здобутків літератури, мистецтва, культури, і ніяких чужих думок на цей рахунок ви не сприймаєте. Це так?

14. Почувши де-небудь у кулуарах висловлення явно помилкової точки зору з добре відомого вам питання, чи ви промовчите й не вступите в суперечку?

15. Чи викликає у вас досаду прохання допомогти розібратись у тому чи іншому службовому питанні чи навчальній темі?

16. Чи охочіше ви викладаєте свою точку зору (думку, оцінку) у писемній формі, ніж в усній?

Оцінка відповідей: «Так» – 2 бали, «іноді» – 1 бал, «ні» – 0 балів.

Отримані бали сумуються, і за класифікаторам визначається, до якої категорії людей відноситься тестований.

Ключ до тесту:

30-32 бали. Ви явно некомунікабельні, і в цьому ваша біда, тому що страждаєте від цього більше ви самі. Але і близьким вам людям нелегко. На вас важко покластись у справі, що вимагає групових зусиль. Намагайтесь бути більш комунікабельним, контролюйте себе.

25-29 балів. Ви замкнуті, неговіркі, віддаєте перевагу самітності, тому у вас мало друзів. Нова робота та необхідність нових контактів якщо і не сповнюють вас панікою, то надовго виводять з рівноваги. Ви знаєте цю особливість свого характеру і буваєте незадоволені собою. Але й не обмежуйтесь тільки таким незадоволенням – у вашій владі переломити ці особливості характеру. Хіба не буває так, що при якій-небудь сильній захопленості ви відчуваєте раптом повну комунікабельність? Варто тільки струснутись.

19-24 бали. У вас нормальна комунікабельність. Ви допитливі, охоче слухаєте цікавого співрозмовника, досить терплячі в спілкуванні з іншими, відстоюєте свою точку зору без запалу. Без неприємних переживань ідете на зустріч із новими людьми. У той же час не любите гучних компаній;

екстравагантні витівки та багатослівність викликають у вас роздратування.

9-13 балів. Ви досить товариські (часом, можливо, навіть занадто, цікаві, говіркі, любите висловлюватися з різних питань, що викликає роздратування оточуючих. Охоче знайомитеся з новими людьми. Любите бувати в центрі уваги, нікому не відмовляєте у проханнях, хоча не завжди можете їх виконати. Буває, розлютитесь, але швидко відходите. Чого вам не вистачає, так це посидючості, терпіння й відваги при зіткненні із серйозними проблемами. При бажанні, однак, ви можете себе примусити не відступати.

4-8 балів. Товариськість б’є з вас ключем, ви завжди в курсі всіх справ. Ви любите брати участь у всіх дискусіях, хоча серйозні теми можуть викликати у вас мігрень і навіть нудьгу. Охоче берете слово з будь-якого питання, навіть якщо маєте про нього поверхневе уявлення. Усюди почуваєтесь у своїй тарілці. Беретеся за будь-яку справу, хоча не завжди можете успішно довести її до кінця. Із цієї самої причини керівники та колеги ставляться до вас із деяким побоюванням і сумнівами. Замисліться над цими фактами.

3 бали й менше. Ваша комунікабельність має хворобливий характер. Ви балакучі, багатослівні, втручаєтесь у справи, що не мають до вас ніякого відношення. Беретеся судити про проблеми, в яких зовсім не компетентні. Вільно чи мимоволі ви часто буваєте причиною різного роду конфліктів у вашому оточенні. Запальні, уразливі, нерідко буваєте необ’єктивні. Серйозна робота не для вас. Людям – і на роботі, і вдома, і взагалі всюди – важко з вами. Так, вам треба попрацювати над собою та своїм характером! Насамперед, виховуйте в собі терплячість і стриманість, шанобливо ставтесь до людей, нарешті, подумайте про своє здоров’я – такий стиль життя не проходить без наслідків.